



Hatodik évi folyam.

Pest, majus 29-én 1859.

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrében egy és fél iven jelenik meg. — Előfizetési díj 6 hónapra Buda-Pesten hazhoz küldve vagy postal uton a Politikai Ujdonságokkal együtt 4 pft. vagy 4 ft. 20 kr. új pénzben. Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó.

Gróf Gyulai Ferencz.

A beállott eseménydus időszakban a Vasárnapi Ujság sem fog hátramaradni, s teljesíteni fogja most is azon feladatát, hogy a világot mozgató nevezetesebb egyéniségeket — a mint közelben s távolban feltűnnek — megismertesse olvasóközönségével. Kivánatos és tanulságos is leend, hogy azon államférfiakat és hadvezéreket, kiknek neveit napokint halljuk hangoztatni, életök eddigi folyama és személyes tulajdonságaik szerint színről színre ismerjük. — Megkezdjük e sort az olaszországi cs. k. hadsereg fővezérének rövid életrajzával.

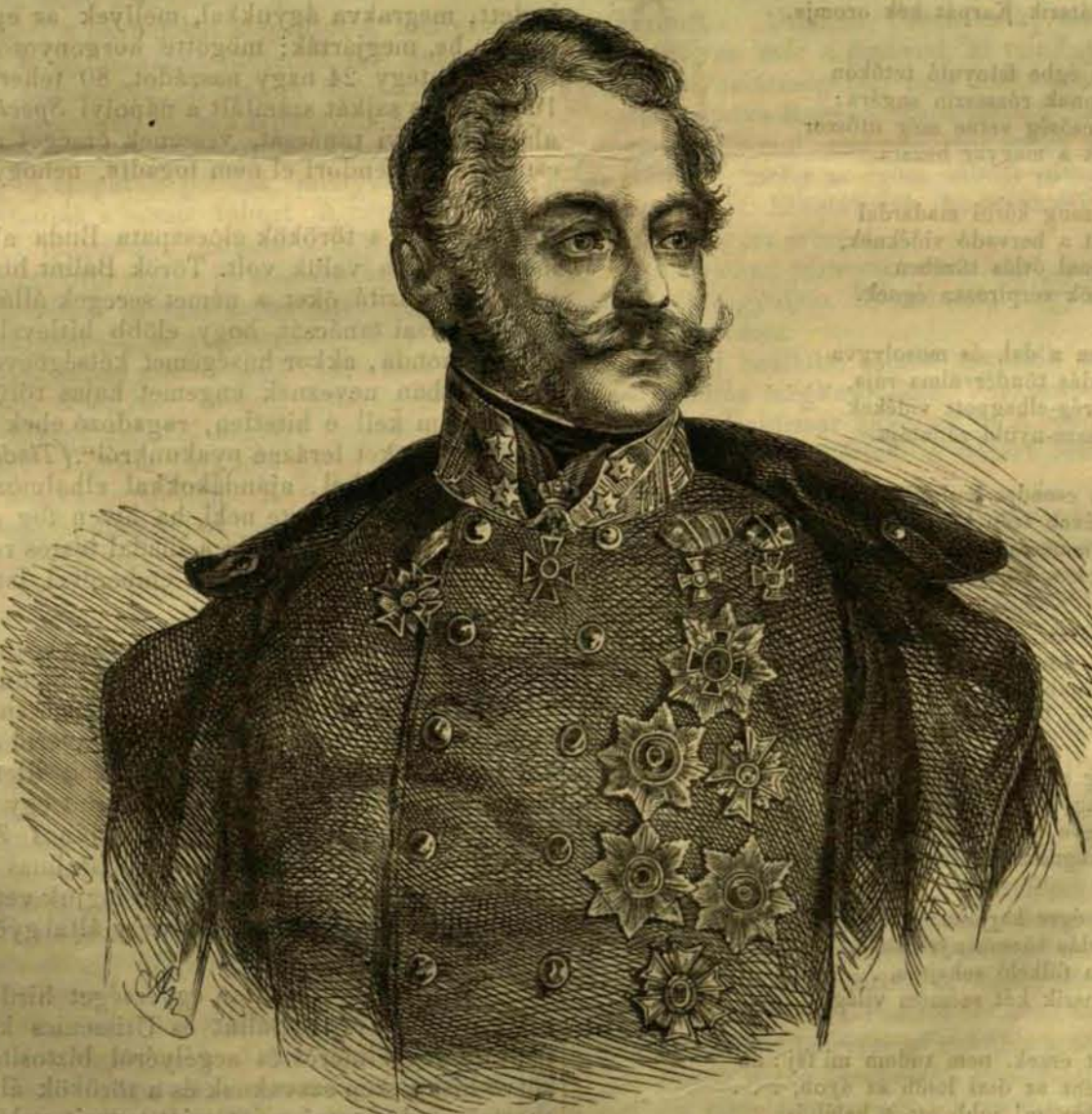
Cs. kir. tábornagy, maros-németi és nádaskai gr. Gyulai Ferencz, gróf Gyulai Ignác fia, született Pesten 1799-ben.

Gróf Gyulai Ferencz régi nemes erdélyi családból származik, mely 1694-ben báróságra, 1704-ben pedig grófi rangra emelkedett. Ősei közt több jeles hadvezér tűnt ki, mind tántoríthatlan hivei az uralkodó osztrák háznak. — Gróf Gyulai Sámuel az örökösödési és hétéves háboruban kitüntette magát, s mint vezérőrnagy halt meg Karlsruheban. Ennek fia gr. Gyulai Albert hősileg harczolt az 1788 — 1789-ki török háboruban, valamint 1803-ban a francia ellen Olasz- és Németországban. Albertnek volt testvére, gróf

Gyulai Ignác (Ferencznek atyja), ki a francia háborúkban kitünő hírnevet s tábornoki pálcát érdemelt ki vitézsége és hűsége által.

Fia Ferencz tizenhét éves korában, 1816-ban, mint alhadnagy a 60-ik gyalog zászlóaljba lépett, mely atyjának nevét viselte. — 1820-ban a Hessen-Homburg-huszároknál főhadnagy s egy évre rá a császár-dsidásoknál kapitány lett; 1826-ban a Württemberg-huszárokhoz ment át hasonló minőségben, 1829-ben, a Hessen-Homburg-gyalogsághoz alezredessé, 1831-ben ezredessé nevezték s élte 39-ik évében már vezérőrnagy volt.

A békés időben e gyors előremenetelt részben ugyan a császári kegynek köszönheti, mely családja iránt mindig élénken nyilvánult; eljött azonban azon idő is, melyben magát e kegyre méltónak mutathatta. 1845-ben a 33-ik gyalog zászlóaljnak lett tulajdonosává, 1846-ban altábornagygyá; 1847-ben osztályfőnökké és katonai parancsnokká lépett előre, a trieszti partvidéken.



Gróf GYULAI FERENCZ, tábornagy.

E minőségében történt, hogy 1848-ban kiútván a forradalom, a Polá-ban összegyűlt császári hajóraj ki volt téve azon veszélynek, hogy a fölkelők kezébe essék. Gróf Gyulai azonban ettől megóvta magát, hogy az osztrák tengerészet élére állt, a nem biztos hűségü



tiszteket s az olasz legénységet elbocsátá s a már utnak indult hajókat a veszélyről értesíté.

Triesztet, Polát s a fontos parthelyeket védállapotba helyezte, a hadhajókat felszerelte s a kereskedőhajókról ellátta legénységgel.

A Velenczéből s a velencei partokról visszahullongó csapatokat Isonzonál összpontosítá. Nyolcz nap alatt egy evező hajócsapatot szervezett hét hajóból. A ő intézkedései védtek meg Triesztet s több isztriai pontot az egyesült nápoly-szárdinai hajóhad ellen, mindaddig, míg az osztrák seregnek Custozánál tötént kedvező működése folytán a trieszti öböl teljesen föl lett mentve az ellenséges hajóhad fenyegetése alól.

1849-ben gr. Gyulai a hadügyminiszterség elvállalására hivatott meg. Ott volt Győr bevételénél; Komárom ostromához megtette a kellő intézkedéseket s miután saját kérelmére a miniszterségtől fölmentést nyert, Milanóban az ötödik hadtest parancsnoka s később Radeczky után hadi és polgári kormányzó lett.

A Szárdinia ellen megindult jelen háboruban ő cs. fensége főherczeg Miksa helyére Lombard-Velence katonai és polgári kormányzójául és a második hadsereg parancsnokául lön kinevezve, melylyel april 29-én délután a Ticino folyón átvonult s ezzel megnyitá a hadjáratot, melynek egyes részleteiről olvasóink a politikai lapokból meritnek tudósítást.

Távolból.

Hervadó virágot, őszi sárga lombot
Ringat a mezőnek esti fuvalomja;
Fönn az égen tarka föllegek haladnak,
Messze-messze látszik Karpát kék oromja.

Játszva leng az égbe felnyuló tetőkön
A lenyugvó napnak rózsaszín sugára:
Mintha mult dicsőség vetne még utószor
Elhaló pillantást a magyar hazára.

Édesen ömölve zeng körül madárdal
Bucsuhangjaként a hervadó vidéknek,
Mig az esti hajnal óriás tűzében
Tornyosuló felhők vérpirosan égnek.

Szenderiti lelkem a dal, és mosolygva
Lebben a csalódás tündér álma rája, . . .
Fölmerülnek a rég-elhagyott vidékek.
A szülőföld messze-nyuló rónatája.

Ujra jó szülőim csendes hajlokánál
Játszi gyermekévek szép korában élek,
Ujra átölelnek ismerős barátok
Visszatünedeznek a kihalt remények. —

Harmatos virágszál, zöldelő bokor, fű.
Lágy szerelmet, édes szenvedélyt beszélnek
Enyhe napsugárnak, és az elfelejtett
Vérmezőkön sirva lengő esti szélnek.

Látom, ott leng a sas szárnylegyintve, mint az
Ég felé törő nagy gondolat, merészen,
Mig alant zizegve kókadó kalászkok
Ingva lengve ringnak zöld mező ölében.

Áldva nyujtom égbe karjaim: hiába! . . .
Elhagy a csalódás tüneményes álma,
Elhal ajkimon a fölkelő sohajtás,
Ujra könyben uszik két szemem világa.

Nem tudom mit érzek, nem tudom mi fáj: de
Reszketek, miként az őszi lomb az ágon, . . .
Vissza-vissza vágyom! jobb ott a halál is
Mint a fényes élet bárhol e világon.

Vándoroljatok ki, hogyha jót reméltek! . . .
Hasztalan mosolyg itt a szerencse rátok.
Vissza vágyik a szív: mert bizony csak akkor
Üdvezit az élet, hogyha van hazátok.

Kovács Gyula.

Buda ostroma

Rogendorf által, bevétele Szolimán által 1541.

Irta PAULER GYULA.

(Folytatás.)

IV.

Török sereg közeledik Buda fölmentésére. Rogendorf intézkedése ennek következtében. A törökök bejárnak a várba. Szitják a versengést a magyar főurak között. A török és német hadak egymással szemben. Párbajok. A törökök tulnyomósága növekszik, a német had zavara nő. Összeütközés Oros szigeté; a Gellérthegy slact. Rogendorf tábora Pestre vonul át; kemény harcz a Dunán. Végre Pesten Budán a török az ur.

Rogendorf táborában másról tanakodtak. A betegségek által lassan fogyó seregnek tudtára esett, hogy a belgrádi basa, s a rumeliai beglerbég válogatott csapatokkal Buda fölmentésére sietnek. A haditanácsban némelyek visszavonulást tanácsoltak, Esztergom vagy Pest felé; mások eléje akartak menni az ellenségnek. Rogendorf félt a visszavonulás gyalázatától. Buda ostromát nem akarta félben hagyni. Az eddigi vereségek higgadt megfontolásától megfoszták, elhatározásában csak a sebzett katonai becséretet kormányozá. „Sohasem biztos az, a mi dicstelen“ mondá a haditanácsban. Az egész sereg levonult a sikra, mely a Gellérthegy aljában a Duna mentében elterjed; oldalát a Dunának, hátát a Gellértnék vetette. Homlokzatát földsánczok védelmezték. A Gellérthegynek gerinczén, hol most a kalvária van, és akkor egy nagy fakereszt állott, erős sáncz emelkedett, melyet Perényi Péter és a magyarok szállottak meg; a Duna felőli földhányásokban pedig németek tanyáztak, és szemmel tarták a budai várat.

Valamivel később Rogendorf parancsára csehek a tábor oldalában levő, Oros nevű szigetre mentek át, melyet most háromszáz év mulva hiában keresünk. E szigeten félhold alakú erősség emelkedett, megrakva ágyukkal, melyek az egész Dunát s a partot messze be, megjárták; mögötte horgonyozott részben a hajóhad, mely mintegy 24 nagy naszádot, 80 teherhordó hajót, és valami 100 vitorlás sajkát számlált a nápolyi *Speciacasa Mario*, vezérlete alatt. Perényi tanácsát, vessenek őrseget a Csepel sziget északi csucsára, Rogendorf el nem fogadta, nehogy a sereg nagyon elforgácsoltassék.

Jul. 30. a törökök előcsapata Buda alatt mutatkozott; a somogyi főispán velük volt. Török Bálint bizalommal eléjük sietett vala, és tudósítá őket a német seregek állásáról, számáról, visszautasítá társai tanácsát, hogy előbb hitlevelet kérjen a törököktől, „mert, mondá, akkor hűségemet kétségbevonnék; bizom Istenemben! Hiában neveznek engemet hajas töröknek; tudjátok, hogy nekem sem kell e hitetlen, ragadozó ebek barátsága, de nincs fejedelem, ki őket lerázná nyakunkról.“ (*Tinódi*.) Mehmet, a belgrádi basa hűzelgésekkel, ajándékokkal elhalmozá, a császár nevében a gubernatorságot ígérte neki, ha hiven fog szolgálni. Török Bálint örömmel beleegyezett, és a diadal biztos reményével nyargalt be Verböczy Imrével, kedvencz emberével, Istvánnak fiával, a budai várba.

A törökök is naponként bejártak; hoztak magyar földön rablott marhákat az éhező várbeliéknék; bámulva és dicsérve nézték a romokat, melyeket az őrség olly hősiésen megvédett. Inték Izabella tanácsosait, törekedjenek megnyerni a „szökevény magyarokat,“ (név, melylyel Ferdinand híveit illették.) Értsenek egyet, mondogatták ok, mint magyarok, mint egy hazának gyermekei, és István király (így nevezték a kis János Zsigmondot) kormánya alatt boldogok lesznek. Birván a hatalmas szultán barátságát, az idegen fegyvereket könnyen meg fogjuk vethetni, melyek ugy sem igen fognak mozogni, ha a honvágy által gyötört szökevények által nem izgatattak.

Mig a törökök nyiltan egyezséget hirdettek, titkon szitották a versengést Török Bálint és Utissenics között, és mindkettőt a szultán kegyelméről és segélyéről biztosíták. Utissenics azonban kötve hitt a szép szavakuak és a törökök által inkább csak ellenét akarta megbuktatni, mint saját terveit valósítani. Bizonyosan nem volt előtte egészen ismeretlen, hogy a belgrádi basa Mehmet a magyarok halálos ellensége; hogy mint egykor János király, ugy most annak fia ellen ármánykodik Konstantinápolyban. Törekvései eddig eredménytelenek voltak s ez kezeskedni látszott, hogy jövőre is azok fognak maradni. Verböczy, Török, Petrovics, — Utissenics mellett voltak.

Az ellenségeskedés a két vetélytárs között nyíltan kitört : csak egyben értettek egyet, hogy az ostromlókat meg kell semmisíteni. Utissenics a várban maradt; Török Bálint Petrovicssal kiszállott a völgybe, hogy az összeköttetést a török táborral fön-tartassa.

A török sereg a csetti kőbánya körül táborozott, s most Rogendorf hadaival szemben foglalt állást. Egy csapat kikötött a Csepel szigeten, és annak északi csucsáról lödözni kezdte az Oros szigetet; nem messze horgonyozott a hajóhad; Kazon vezérlete alatt, a németnek mintegy fele. Balfelől a jancsárok felvonultak a budaörsi hegyekre, és a mostani Sashegy halmairól szórtak követeket, nyilakat Perényi táborára. Perényi huszárjai gyakran lenyargaltak a budai völgybe; egyeseket, kisebb csapatokat levágtak, nagyobb csapatok elől sáncaik mögé vonultak.

A törökök is csak apró csatározásokra szorítkoztak. Mindkét félről kiváltak egyes bajnokok és százkardra hívtak szintolly bátor, szintolly ügyes ellenségeket. Ily viadaloknál, mintegy összebeszélésre, megszűnt a szakadatlanul ropogó puskatüz; egyik fél sem gyámolítá bajnokát, hanem elfojtott reménnyel, elfojtott félelemmel várta a harcz kimenetelét. A nehéz fegyverzetű németeket közönségesen leverték a fürge törökök; szerencsésebben harczoltak a magyar bajnokok. Fürge paripákon könnyen mozogtak. Széles paizsaikkal fölfogták a törökök nyilait és dárdáit. Sisakjaikon és pánczélaikon szikrákat hányt, de visszapattant a rettenetes török kard. A németek közül illy párbajban Reisach sváb gróf tüntetett ki rendkívüli vitézséget. Az egész sereg, saját apja, ki meg nem ismerte a távolban harczoló bajnokot, bámulva látta csatáját, részvétellel látta a tulnyomó erő alatt lováról lehullani és meghalni. „Akár ki volt, mondá az apa a körülállókhöz, derék vitéz volt, s tisztességes temetést érdemel.“ A hullát elhozzák bajtársai az apához; a szerencsétlennek szive meghasadt.

Ez esetre Rogendorf a párbajokat megtiltotta, mellyek ugyanis csak a török lovasság tulnyomóságát tüntették föl; néhány engedetlen katonát pedig fölkötöttetett. E tilalom félreismerhetlenül a gyöngeség érzetéből származott, és igen lehangolta a katonaságot. A törökök ellenben napról napra gyarapodtak számban és erőben; a sebesülteket új meg új csapatok pótolák, mellyek ujult lelkesedéssel csipkedték, boszanták a német táborát. A németek árkaiból kihányt földhalmokról napszámra hullott a nyíl és golyó a táborba, mellynek kiállított őrei rendre és boszulatlanul elhullottak.

A mindig veszélyesbülő helyzet szóba jött a haditanácsban. Magyarok, németek kijelenték Rogendorfnak, hogy a sereggel Pestre kell vonulni. Rogendorf ellenszegült: „Én csak Ferdinánd parancsára fogom Budát elhagyni“, mondá rendithetlen bizalommal, mellyet olykor-olykor Bécsből segélyt ígérő levelek tápláltak. Sebe, mellyet egy sátorába furódott golyó irásközben balvállán ejtett, növelte lázas ingerültségét. Kőszá hir kezdett terjengeteni a táborban, hogy Szolimán jön. — Rogendorf vezéreinek unszolására végre Salm Miklós grófot Bécsbe küldte parancsért, mi tevők legyenek. Azonközben parancsot adott hidépítésre. Alig fogtak e munkához, irtózatossal zivatar korbácsolta föl a Dunát, föltépte a horgonyokat, összetörte a gerendákat és széthányta a sájkákat. Új kísérlet hason véget ért; gondolni sem lehetett hidverésre.

Budán Utissenics és társai örömmel látták a német had szorultságát; Izabella legalább részvétlen maradt. Utissenics Buda alatt akarta marasztalni, míg Szolimán megérkezik és összezuzza őket, azért Herberstein és Mirandolával, Ferdinánd követeivel alkudozni kezdett, természetesen eredménytelenül. Perényi igen rajta volt az egyezkedésen. „Jobb egy ideig a némettel lenni, mondogatta Utissenicsnek, mint örökre a törökkel.“ A következő napok eseményei jobban meggyőzők Utissenics valódi szándékáról, mint annak elutasító válasza.

A törökök elég erőseknek érzék már magukat, hogy a németekkel Szolimán nélkül is végezzenek. Augusztus 20-án hajnalban egy csapat jancsár a Csepel szigetről, az Oros sziget őrségét álmában meglepte. Védelemről szó sem volt. Kit levágtak, ki a hid felé rohant, melly a szigetet a német táborral összekapcsolá. Sokat a tolongásban a Dunába szorítottak; sokat a hidhoz evezett török hajókból, szurtak, lőttek le. Hatszáz vészelt el a szigeten. Az irtóztató zavarban Ebersdorf, a táborszer felügyelője, megtartá lélekjelenlétet, és a közvetlenül a Duna mellett tanyázó csapatokat a szigetre vezette, hogy legalább az ágyukat és zászlókat kiragadja

az ellenség kezéből. Speciacasa néhány magyar naszádosokkal, megrakott hajóval gyámolítá. A törökök épen a halottakat fosztogatták, és az ágyukat törekedtek hajóikra szállítani. A holttestek felett új csata fejlődött. Ebersdorffon három nyíl furódott keresztül; lobogója előtt lerogyott. Katonái megboszulák halálát, és a törököket járműveikre kergették. Három hajót elfogtak, négyet elmerítettek, s ha a csepeli erősség ágyúi nincsenek, a rohanó ártól hajtott osztrák hajóhad a törököknek egész vízi erejét tönkre teszi.

Ugyanazon időben a Szent-Gellért aljában is megszólamlottak volt az ágyuk; a törökök irtózatossal a német védművekre vetették magukat. Török Bálint magyarokat és jancsárokat Perényi sáncaira vezetett. A magyarok, csehek és németek, a helyen, hol meg lönek támadva, egymástól elszakadva, segély reménye nélkül, kétségbeesetten védelmezték magukat. Török bevette Perényi sánczát. Magyar magyar ellen küzdött. A küzdelemben a két vezér találkozott. „Mebánod még Török Bálint, kiáltott rá Perényi, hogy a törökökhöz csatlakoztál!“ A csata zavara elszakasztá őket és Török Bálint tovább harczolt, tovább nyomult a nagyobb erősség felé; az őrség (csehek és németek) bámulatra méltó vitézséggel védelmezé állását. Meghalt, de nem hátrált. Hősiségét Pestnek ágyúi gyámolíták, mellyek a hegyoldalra csatázókra golyózáport szórtak. Töröknek vissza kellett vonulni. A mint a csatából jött, véres karddal a királynéhez ment, ki a vár egyik ablakából Utissenicscsel és Petrovicssal a csatára letekintett, és nyomatékkal mondá, hogy „ennyi megölt németért jutalmat fog követelni.“

A német táborban nagy volt a zavar az ütközet alatt; még nagyobb lett az ütközet után. Rogendorf tehetetlenül feküdt sátorában. — *Varkocs Tamás*, sziléziai fi, Perényinek nevelt fia, odalépett a temesi grófhhoz, és elbeszélte neki, hogy a csata hevében Török Bálint vele találkozott, és mint régi ismerősre rákiáltott: „Üzenem Perényinek, meneküljön a magyarokkal, mert itt van már a fenevad, ki mindnyájatokat fölfal!“ A figyelmeztetés őszinteségében nem lehetett kétkedni. Perényi dühösen, fogcsikorgatva Rogendorffhoz sietett, és kijelenté neki, ha azonnal vissza nem vonul, magyarjaival maga gondoskodik szabadulásról. A rettegés, melly az egész táborát elfogta, engedésre kényszeríté Rogendorffot. Elhatározzák, hogy az éjjel (aug. 21.) Pestre szállítják át az egész sereget.

A hajóhad parancsot vön, hogy lassanként a Szent-Gellért aljában összegyűljön. Kiszámíták, hogy az egész sereg négy fordulóra Pesten lesz.

Az éj beállott; felhők takarták az eget, a vihar zugott. A hajóraszállítás megkezdődött. *Varkocs György*, *Tamás* testvére, és *Puchheim Boldizsár* ügyeltek föl a rendre. Az ágyuk és a magyarok szerencsésen átértek. A német lovasság követte őket. A gyalogság várakozott.

Budáról látták a hajókat összegyűlni; gyanították a németek szándékát, de nem gondolták, hogy olly hamar ki fogják vinni. Éjjel két szökevény huszár jelentkezett Utissenicsnél és Török Bálintnál, azon hirrel, hogy Rogendorf serege már uszik a Dunán Pest felé. Török Bálint rögtön a törököket tudósítá, és velük egyesülten rohant a Gellért-hegyre. Elöl a jancsárok mentek, nyomukban a spahik, kik gyalog csatára vállalkoztak. Percz alatt elfoglálák Perényi védtelen táborát, és a német gyalogságot a Szent-Gellért lejtős oldalára szoríták, melly a Dunára és Pestre letekint.

Más törökök az Oros sziget hidjára rohantak. A budaiak a vizitorony mellől kitörték, és oldalvást támadtak a németekre. A budai várhegyen Utissenics parancsára néhány szénaboglya föllobbant, és vörösös fényt vetett a gyilkos küzdelemre, a háborgó Dunára. A csehek kétségbeesetten harczoltak a minden felől rájuk zuduló ár ellen; a németek zsibbadtan, ellentállás nélkül hagyák magukat lemészároltatni. A csatazajba átkaik vegyültek az áruló magyarok ellen, kik Pestről tétlenül nézték halálharcukat. Sokan a Szent-Gellért-hegyről menekülve a sötétben a sziklákról lezuhantak. Mások uszva törekedtek Pest felé, mások Buda felé szaladtak, tudván, hogy a magyaroktól inkább remélhetnek kegyelmet, mint a dühös töröktől. Háromezer ember Szent-Gellért temploma mellé vette magát, és körülvéve, részben elesett, részben fegyverét letette. Az Oros szigeten azonban a németek vitézül harczoltak. A törökök kemény harcz után megvették a hidat; Kazon a hajóhad oldalban intézett támadást. — Az őrség a török kard alatt, a Dunában egyszálíg elveszett. Az árral küzdöket, a török hajók

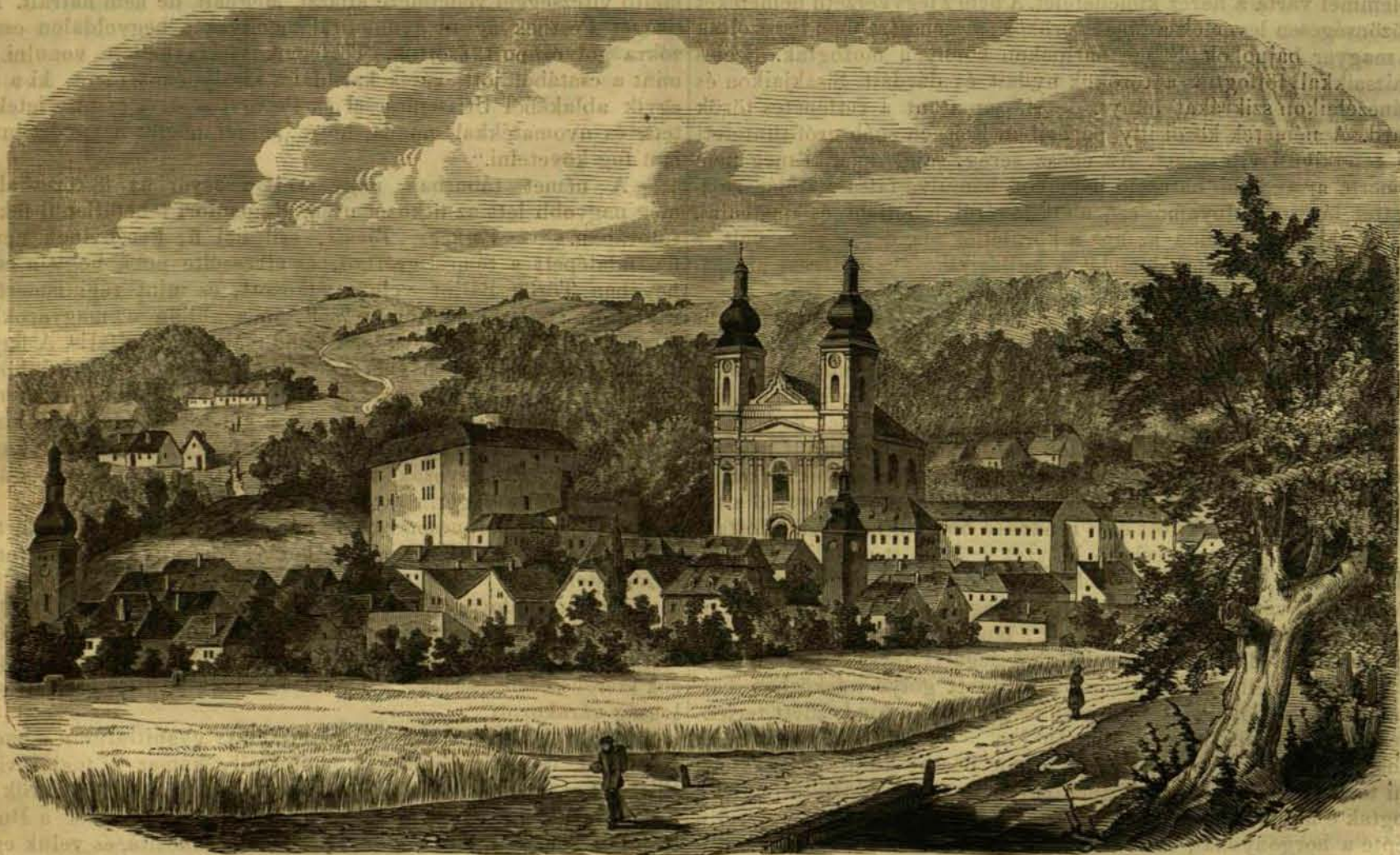
Sternberg.

oldalába kétségbeesetten kapaszkodókat, lándsákkal, dorongokkal visszataszíták a hullámok közé.

Kazon merészen neki evezett az osztrák hajóhadnak, mely tompa bámulással nézte a véres jelenetet. Apró hajói magukhoz ragadák az ellenséges naszádokat s a háborgó Dunának közepette szárazföldi csatát vívtak. A lángok vörös fényénél a háromszáz küzdő hajó egy nagy fahiddá látszott olvadottnak, mely a Dunát Pest-Budától Csepelig elborítja. A német hajóhad vitézül védé magát, de rendetlenül és fegyelem nélkül. A törököket táboruknak és Budának a Dunára szolgáló ágyui segíték, sok osztrák hajót el-süllyesztvén, míg Pesten a nagy zavarban senki sem gondolta, hogy gyámolítani kellene a küzdő bajtársakat. A legnagyobb naszádok végre ellőkék maguktól a török hajókat, veszni hagyják a kisebbeket és Komárom felé menekültek. A futó hajók egyike Rogendorffot vitte. A vén katona az utolsók közt akart Pestre menni, midőn a törökök a táborra rohantak, sátorában feküdt, és sorsát átkozta. Orvosa és szolgálója erővel vitték el, és így néhány nappal megtoldott életét nem ellenséges kard, hanem a bánat szakította meg.

Sternberg Morvaország egyik legnevezetesebb helye; nevét minden morva tisztelettel említi, mert történeti emlékekkel van egybekötve. Sternbergi Jaroslaus vagy Idislaus legyőzte a tatárokat, midőn ezek 1241-ben Olmützt szorongaták s midőn reszkettek tőlük Európa népei. Vitézsége jutalmul Sternberget kapta, hol várt épített, melynek védelme alatt keletkezett később a város.

Ez meredek magaslatokra támaszkodik, melyek körülveszik s melyekre fölnyulik. Ha a termékeny vidéken át feléje közeledünk, semmi sem mutatja, miből gyanítani lehetne, hogy itt egy helyre akadunk, melynek lakói ipar-iszorgalmuk által tették magukat olly nevezetessé. Semmi jelvénye a mai iparosságnak; füstölő toronyalaku kémények, csinos, nagy kiterjedésű gyár-épületek, szénportól megfeketült utak, koromtól fekete gyármunkások nem tűnnek itt szemünkbe; csak a város barátságos, sötét palával fedett házai tűnnek fel, melyeket bizonyos egyformaság jellemez, mit az újabb városoknál már megszoktunk s melyekben az ipar csendben folytatja átalakító s teremtő munkáját. A város utcái meglehetősen szabályosak, tiszták és csendesek. Nem látni itt a máshol megszokott utcái sűrűségét forgást és utcái elevenséget, itt csak terhes szekerek vonulnak el mellettünk, gyermekek folytatják egyszerű játékukat, a kávéházak üresek s a kereskedő csendesen jár felalá bolt-



Sternberg, morva takács-város.

Reggel tizenhatezer hulla feküdt a budai parton, s uszott deszkák, elrongyolt hajók között a Dunán Szolimánnak eléje. Pest megürült. Perényi magyarjaival Eger felé vágatott. A német lovasságot páni félelem fogta el, midőn Kazon közeledő hajóiban a turbános főket megpillanták. Szétfutott. A huszárok visszamaradtak, a haláltól nem féltek, a zsákmányt szerették. A zavarban a kereskedőket fosztogatták, kik Rogendorf fényes táborát nagy nyereség reményében feles számmal követték volt. A törökök akadály nélkül kikötöttek; a kapukat fejszékkel fölverték, és a rablókat szét-üzték, fölvaltatták. Vad kegyetlenséggel kardra hánytak minden élőt, kegyelmet csak az erő és szépség nyert, hogy a török vásárokat és háremeket megnépesítse. Budáról sokan átjöttek talpakon, deszkákon, ladikokon, hogy a zsákmányban osztazkodjanak. A törökök minden ágyut átengedtek a magyaroknak, számra 36 nagy faltörőt és 150 kisebbet, melyeket szekereken szoktak a sereg után szállítani. A budaiak e diadaljeleket büszkén Szentgyörgy-terén összehordák „Frater György pedig és Török Bálint igen örültek, hogy az idegen tábor így járt, veszett, romlott,“ (Veráncsics II. 54.) míg a magyar foglyokat a törököktől megválták.

(Folytatás következik.)

jában; semmi sem zavarja lépteinket a szép kéttornyú templomhoz, mely város fölött az uralomban osztozik a hegyről lenéző várrommal, melyhez ha feljut az utas, szép látvány kínálkozik szemeknek, alant a város, melynek tagjai a szűk hely közé vannak szorulva, itt egy hegy nyilásban tűnnek el, ott meg a vetések közé nyulnak ki; amott a magasló, szabályos kuppal bíró hegyek, továbbá a zöld síkság csillogó tavaival, — melyek látásánál elfeledkezik a néző az ember minden csudaműveiről és csudálja az Isten e gyönyörű alkotmányát.

És mindezen látszó nyugalom ellenére is Sternberg ipara miatt egyike Ausztria legnevezetesebb helyeinek, részint lakosainak szorgalma, ügyessége, részint iparterményeinek jelessége, részint üzletfolytatásának sajtószerű szervezete által.

Sternberg szövészete már 1780-tól fogva jelentékeny volt és csak ennek s lakosai ipari értelmességének köszönheti jelen nagyságát, kézművessége virágzatát és népességének 6000-ről kétszer ennyire is többre szaporodását.

Ezen örökölt s egyszersmind történetivé vált foglalkozást újí a mai nemzedék is.

A város jelentőségét főképen az képezi, hogy 4—5 négyszög mérföldnyi területen középpontja a pamut-szövésnek, és hogy azon 50,000 embert, kik az Olmützi kerületben e kézművel foglalkoznak, érdekeibe be tudta vonni, úgy hogy ezek egyaránt érzik az ő kézműiparának emelkedését és süllyedését.

Sternberg-takácsai legnagyobb részt pamutból, aztán gyapjuból és

mintegy tizenkettőnyi részben lenből dolgoznak és a legkelendőbb ágyneműt, nőruha kelmét, zsebvelőt, nyakraalót, kávé-abroszt stb. állítják elő, nagy választékban és a divatnak megfelelő alakban.

Fogyasztói közé számítja egy a felsőbb, mind az alsóbb osztályt. Lerakóhelyei csak benn a birodalomban vannak. A gyáros nagykereskedőknek adja át áruit, vagy maga elviszi azokat a brünni vásárra.

Van e városban két szabadalmas gyár, 286 takácsmester, kik pamutból s lenből dolgoznak, 900 más mester, kik az előbbieknél dolgoznak, 451 takácslegény, 460 takácsinas, 15 festő-intézet, 7 pamutfonálféherítő. Egyébiránt, mint már említettük, Sternberg szövészetében közvetve vagy közvetlenül 50,000 egyén működik közre, s ezek feldolgoznak évenként 4000 csomó fejer és vörös lenfonalat, 32,500 mázsa fejer és festett pamutfonalat, melynek értéke több millió pftra megy.

Pápa hajdan és jelenleg.

Pápa egy a régibb s nevezetesebb szabadalmazott városok közül, — termékeny rónaságon, a Bakonyból eredő Tapolca-folyó bal partjani emelkedettségén. Környéke, határa nem tartozik a régényes tájakhoz, — egyforma síkság terül el körülötte, kivéven délkeletről, honnét a Bakony nagyobb magaslatai tova ellátszanak; délre a síkság fölött kékellik szabályos alaku tetőjével a nevezetes Somló-hegy s nyugatra Ság. A város alapittatása, vagy telepittetése s annak ideje — mindeddig homályban van; annyit tudunk, hogy kezdetben hajdu-város volt, egy kapitány parancsnoksága alatt. Első szabadalmát nyerte Erzsébet királynétől 1439-ben, — ujjakkal bővítette szabadalmait s kiváltságait I. Ulászló király 500 pápai polgárnak azon vitéségeért, melylyel magukat kitüntették Dózsa hadainak Veszprém és Fehérvár közt miért a lakosság adómentes is lett — Zápolyának egy a város levéltárában maig is látható oklevele szerint — 1715-ig, míg a rendes katonaság felállittatott. — A nép ajkán most is élő mondákat mellőzvé, a „Pápa“ név eredetét illetőleg, legbizonyosabbnak tartjuk Gyurikovic hazánkfiának véleményét, ki állítja s bizonyítja, miszerint valaha a város birtokosainak nemzetségi neve volt „Pápa“, mellyről később a város is neveztetett, s hogy a települöket is, kik többnyire mesteremberek voltak, egy Pappa — későbbben Pápa nevü idegen főnök igazgatta, — s hogy ezen állítás helyes, kitünik több



R. kath. templom Pápán.



Mátyás király lakóháza Pápán.



A kapu feletti czimer.

nyílt oklevélből, nevezetesen a tatai uradalmi levéltárban, 1368-ból egy okmányban Pápa Miklós tiltakozik László fia részére Hector-család ellen — bizonyos pápai jövedelmeket illetőleg. — Zsigmond király 1430-ban Pápa Antal fiának Györgynek engedélyt ad Zsemlyér birtokábani erősségépítésre. — Csehi Illés és László Pápa Antal várnagyát, Néma Pétert, osztrák Thalberg nevü várból, melyet Pápa Antal és Csehi Illés együtt szereztek, kizár-

ták, tőle pénzt csikartak ki, s Pápa Antalt Zsemlyér birtokán levő házában meggyilkoltatták, drágaságait elhordatták 1436. — Zsigmond király új adó-mánylevelet ad 1437-ben Pápa Györgynek, a meggyilkolt Pápa Antal fiának részére. — 1454-ben Pápa György ótalomlevelet nyer László királytól. Ez éven tul a Pápa-név elenyészett. — Emlittetik azonban egy okmányban I. Mátyás királytól, hogy Pápa György és Balázs voltak Pápa utolsó — e

néveni birtokosai, kik is az ellenséges csehekkel tartván, sőt egyéb merények miatt is birtokaiktól megfosztattak 1464. (L., Tud. Gyűjt. 1824-ki folyam. 8. köt.) — Mindezek daczára e helynek azon időből a Pápa-nemzetség uralma alatti létét semmi történeti emlék nem bizonyítja más, mint a Bakony-hegyekeni kis és nagy Pápa-vár emléke, de melly, nem tudjuk, hogy a hajdan Zsigmond király által építhetni engedményezett Zsemlyér-vár volt-e?

Pápa városa, mint város a Gara nemzetsége volt először, s csak is a Gara Miklós által birt rész nyert először város nevet. — A Garák korába esik azon vár épittetése is, melly miatt Pápa is nyugte nagy részben a török uralom jármát, harcok színhelyévé varázsolatván át azáltal, s melly a későbbi időkben a jelenleg is álló díszes — ugynevezett „várépület“ alapja is lön. A Garák után, mivel Gara László nádor a királynak, Mátyásnak, kegyét elveszté, Wagner szerint a Zapolai, vagy Zápolyai Imre, sziléziai tartományi főnök lett Pápa birtokosa 1487-ben. — Zápolya Imre s némellyek szerint utóda Zápolya István is, mint nádorok Pápa meghalván 1499-ben, utánok Zápolya János, mint Erdély vajdája, lett egyszersmind Pápa birtokosa is 1510.

Azonban villongás támad a két trónkövetelő Zápolya János és I. Ferdinánd közt; a pápai vár Zápolya részére védelmi vár lett, s miután közte s Ferdinánd közt a

béke 1538-ban Nagyváradon megkötetett, egyik a másikat kölcsönösen elismervén királynak; Zápolya enyingi Török Bálintot, az akkori leghíresebb hadvezért, Devecseri Choron Katalinnál fogva, ki jogot tartott ezen várhoz, hadi szolgálata díjaul, s hogy azután is részére kötelezze, Pápa és Somlyó várával megajándékozá.

A XVI. században Pápa vára nagy viszontagságokat szenvedett Béka Miklós parancsnoksága alatt a Győr felől nyomuló — Ali által Beglerbég vezérlete alatt küldetett ozmán seregtől. A vár őrizete, miután annak a várbóli kirohanást intéző vezérei a halál rögtöni áldozatai lőnek, legyőzetett; a megmaradtak a vár mindennemü lakosai részint a közel Bakony sűrűségeibe vonultak, részint Sopron vidékére menekültek a török zaklattatások elől, — így a törökök igen csekély ellentállás után Pápa birtokába jutottak; Beglerbég kevés időzés után visszavonult seregével Győr alá, ezer törököt hagyván az elfoglalt vár őrizetéül, Koraczevici Hydrises parancsnoksága alatt.

A várost 1597-ki augusztusig a török tartotta kezén. Ekkor Maximilián által vezetett királyi sereg Pápa visszavételére indult, hogy ezt elfoglalván, tovább haladhasson. — A várból ekkor Semender parancsnokolt, ki a várost vízzel telt nagy árkokkal, s kettős sánczczal vétette körül, — ezenkívül a vár és város között tiz láb mély és husz láb széles árkot húzatott, hogy a vár bevételét lehetőleg nehezítse. — Maximilián seregei, mellyekhez még többek



Párizpápai Ferencz szülőháza Pápán.

is, mint gr. Zrinyi, ifj. Batthyányi Ferencz, Török István, Dersffy Ferencz s több nemes csatlakozott, Pápa alá értek, — a vár és város ellen, a nagy halastó lefolyásnál malmok mellett, s a tüzes kapu irányában fölállított lövegekkel a bástyákat ledöntögették, s a romokba belőli törökökkel sokáig tartó kétes harc után visszavonultak siker nélkül. Következő napon egyfelől a németek és vallonok, másfelől a magyarok, harmadikfelől a francziák és olaszok ismét megrohanták a várost oly sikerrel, hogy a török azt egészen átengedte. Az elesetek száma a törökök részéről 200, a másiktól 50 volt. — A keresztények, már a város urai, roppant rendetlenségeket követtek el a győzelem örömeitől elkábulva, de melyet a vezérek elcsendesítették. Még a vár megvétele volt hátra. Ugy látták legcélszerűbbnek a dolgot, ha a várba követeket küldenek először, hogy ha béke útján kiegyenlíthető volna a dolog, ne kerülne vérbe. Dersffy Ferencz elvállalá a követséget. A vár átadását a basa megígérte, ha katonáival együtt fegyveresen megengedtetik neki kimeneni. Helybenhagyatott. Midőn a törökök a várból vonultak ki, a vallonok és olaszok gyilkolni kezdték a kimenőket, s már 300 feküdt halmon, midőn Zrinyi vezér ezt észrevéve, s a fegyelmetlen sereget utba igazítván, Semendert maradt emberével biztos fedezet alatt utnak bocsátja. Alig távoztak el a törökök, a várban lőpor-fellobbanás következtében nagy robaj támadt, minek okozóul a törököket gondolván, visszahozták, de miután kitűnt, hogy a várban németek vigyázatlanságának következménye volt az, elbocsátattak. — Most a vár őrizete Hotkirch Endrere s a város-kormányzása Nádasdira bízott.

Két évig volt a vár a mieink kezében. 1600-ban a vár őrségeül helyezett francziák hűtlenül török kézre akarák játszani azt, de gazságuk észrevétetvén, mivel békés uton őket nem lehet fékezni, és mivel a szintén vár-őrizetül hagyott vallonok a pápaiakkal pogány-módon kezdtek bánni; I. Miksa császár és király által küldetve, Schwarzenberg és Pálffy megjelennek a panaszosok kihallgatása s a bűnösök megbüntetése végett. A vallonok a fővezéreket nem bocsátották be, sőt több összeütközés után Schwarzenberget csellel a tüzes malomhoz — mola ignea — csalván, a várból lelőtték; a vezérvészett sereg keserűségében és boszúságában a következő napra a vár bevételét elhatározta, de a vallonok azt be nem várva, éjszaka a várból kiszöktek, a törökhöz menendők, s vallásukat elcserélendők; de a Bakony-szélén a mostani Olasz-falu puszta helyiségén a császáriak elérték s lekonzolták, honnét most is azon mezőség *francia-vágás* nevet visel. (Lásd Istvánffy.)

A török események után a Nyári családtól, mint a melly család előbbi birtokosául rokonsága útján birta most Pápát, gr. Eszterházy Miklós vette át a többi uradalmakkal együtt egyezkedés folytán 1628. Pár év múlva, a korszak fölötté viszontagságos volta miatt Eszterházy Miklós kénytelenített azt elzalogosítani gróf Csáky Lászlónak 60,000 magyar forintot, de 19 év múlva visszaváltá Csákytól Eszterházy László gróf. Tőle a hercegi czim-mel is felruházott Eszterházy Pál nádor, a katolicizmus buzgó védője és helyreállítója vette át a földesuri jogokat. Ez időtől kezdve csaknem száz évig katolikusok és protestánsok közti erős villongások színhelye volt Pápa városa; oly dolgok, mellyeket e helyen bővebben nem érintünk. Átengedjük azok előadását a történetírónak, mi a feledés fátyolát borítjuk e szomorú eseményekre. Végre Eszterházy Károly püspök lett Pápa örököse, ki mint a katolicizmus lelkesült terjesztője 1799-ben halt meg. Ekkor Eszterházy Károly — utóbb győri főispán lett Pápa birtokosa.

1809-ben Pápát megrettenté a francia mozgalom, de a seregek a városbani dulások és rablások elkövetése után elzalogoztak, s azóta, mint az Eszterházy család birtoka, a forradalom általi kevés zaklattatást nem tekintve — békés napoknak örvend.

Láttuk városunk történeti viszontagságait — legyen szabad még föl-emlitenem jelenlegi nevezetességeit: Egyházai közül legszebb az Eszterházy Károly püspök által építtetett Szent István vértanu nevét viselő, kéttornyú róm. kath. egyház, melly Fellner Jakab építész terve szerint építtetett 15 évig, s 1786-ban befejeztetett. Magyarország valódi műremekei közé számítható, nem csak nagyszerűsége, de remek kiviteleért is. Megragadók belől a plafond-freskók Maulprechtól. — Az 1810-ik év január 15-ki föld-rengés e nagy épületben semmi hibát nem tett ugyan, de két vaskeresztjét toronyairól levette, mellyet utóbb egy peregrinus tett fel legnagyobb merészséggel. 1845 július 25-én pedig egy mennykő tett észrevehető rombolást a belől márvánnyal falazott épületben. — A katolikusok több egyházán kívül van a reformátusoknak és evangélikusoknak egyháza — torony nélkül, s van egy zsinagóga, melly nagyszerűsége s csinosága tekintetéből a maga nemében szintén ritka.

A közhasznú intézetek közül: hogy a reformátusoknak a már e lapokban közölt főtanodáját ne említsem *) , van: egy királyi kath. kis gymnasium 4 osztálylyal, a sz. Benedekszertbeliek vezetése alatt. A tanodákon kívül vannak kórodák, nevezetesen: az irgalmasszerzetbeliek kórodája 16 ágygyal, — ezenkívül a városi — s női vagy Rozália — végre a sz. Ilona kórodák bizonyos alapítványokkal, — továbbá van az irgalmasszerzetbeliek kezelése s gondviselése alatt egy kis tébolyda, valamint a város is bir egyet, bár csekély alaptökére fektetve, de mellyet a kórosok mennyiségéhez képest az álladalmi pénztár szembetűnőleg segít.

Épületei közül nevezetesekek, mellyeket főlebb is említék, a kéttornyú templom, — a csinos ugynevezett „várépület“, a templom háta megett, —

az ujonan épített ref. főtanoda épülete s az irgalmasszerzetesek zárdája, — s az izraelita zsinagóga. Még ezenkívül nevezetesekek a nagy *Mátyás király* hajdani lakháza, melly az akkori időben legszebb épület volt Pápán, s még az irodalom fejlődése elősegítésében magának nagy nevet vívott tudós *Pápai Pápai születésháza*. — A két utóbbi épület rajzát szintén közöljük.

A város iparát tanusító adatokul megemlítem gyárait is, nevezetesen, van egy szabadalmazott kőedénygyára, számos munkásokat foglalkodtatván. Mayer György tulajdona. — Továbbá van két pipagyára, szeszgyára, gőzerőre alkalmazva. Bővizű folyama a Tapolca, melly hajdan szabályszerű meder nélkül levén, mintegy tóvá alkotta a most sokat érő ugynevezett tó-kerteket; de gróf Eszterházy Károly által szabályszerű medre készítettetvén, ezáltal a Tapolca felszínén pár lábbal alább álló tó-kertekről a vizet lecsapoltatta, s rendes kertté alakította. A rendes mederbe szorított folyamnak vize tisztátalan levén, s ez által ivásra sem igen alkalmas: Eszterházy Károly forrásától Tapolcafőtől egy a város közepére vezető csatornát akart készíttetni; de tervében megbukva, a medernek évenkénti tisztogatása által sikerül a viz tisztán tarthatása. E folyam számos malmot hajt, köztök a nevezetes tüzes, vagy ma — 10 kerekeért — tizes malmot, a város felső részén, — s a Tapolcafői utban egy ujmodoru, vagy szerkezetű gépezettel ellátott papiros-malmot. Megemlítenők még gőz- és melegfürdői is. — Összes lakossága legújabb számítás szerint 13,774.

Végre lehetetlen elmellőzni a város csinosítása és rendezése tekintetében a legújabb intézkedéseket, nem csak, hogy a város kivilágítása életbe lépett, és sétatér készült a város legszebb, legvidámabb részén, de most az utcák köveztetése és szabályos elrendezése mellett a város minden részéni tisztaság eszközésével, Pápa városa új életre serken. *Bosznay Viktor.*

László Károly levelei Amerikából.

IV. *)

Minatitlan (Mexico), márt. 31. 1859.

Remélem, hogy három hónapi hallgatásom alatt kedves olvasóim már elfelejtették, kipihenték az előbbi leveleim okozta unalmat s fáradalmat: s most újra előveszem kinzó eszközömet, tollamat. Mind azok, kik leveleimben némi élvezetet találnak, mind azok, kikre az mákonyként hat, tulajdonítsák azt a szerkesztő urnak, kinek teljes szabadságában áll leveleimet, itélete szerint, közölni vagy eldobni. Az európai utóbbi villanyzó hírek következtében egész erőm kívántatik arra, hogy figyelmem, csak egy időre is, az ottani érdekes mozgalmakról elvonassék, s az itteni buta, lomha indiánokról irjak. Mint az ifjoncot a szerelem versírására; úgy az utóbbi politikai hír engem politizálásra készíttet: de én engedvén a körülményeknek, s ígéretem szabta kötelelességemnek, az itteni *indiánokról* írok.

A tartomány különböző részeiben összevegyületlenül lakó, s egymás által érthetetlen dialektusu indián nyelvet beszélő tribusokból származott itteni indiánok természetükre, formájukra, vérmérsékletükre nézve egymástól különböznek. Egyik osztály zömök természetű, a másik magas; egyik általában jó kinézésű s asszonyai között sok a szép, míg a másik osztálybeliek, majdnem kivétel nélkül visszataszító, baromi kinézésűek; az egyik rablásra, ve rekedésre hajlandó s a másik békés polgár, ki egy fillérért sem lop és senkit egy ujjal sem bánt meg, sőt bárány türelemmel, maga fedezése nélkül, állja még az őt megtámadó ütlegeit is. De abban mindnyájan megegyeznek, hogy mind henyék, dologkerülők, lomhák, tudatlanok, neveletlenek s rendkívül bigotok és babonások. Természeti értelmességük nekik van, és taníthatók ők, de a nevelés egészen el van hanyagolva. Mindegyik faluban van egy iskola egy tanítóval; de nincs ki tanítani tudna; nincs ki az iskolára felügyelne. A tanítók maguk sem tudnak annyit, mennyit tanítani kellene, s az egész tanítás leginkább csak imák s katechizmus szajkó módra betanításából áll, s azoknak a gyermekei, kik tanyákon laknak, még annyit sem tanulnak. A kreólok gyermekei írni, olvasni s keveset számolni megtanulnak; de ezer indián közül alig találni egyet ki írni, olvasni, s számolni tudna. Ha az indián a piacra, hátán, egy kevés magától elszakasztható s néhány garast érő terméket hoz be s ad el, minden ujjai használása mellett is nagy dolog neki kiszámítani, hogy mennyi jár neki. De ez nem az indiánok hibája, mert ők taníthatók s jó természeti észszel bírnak. Melleleg említve, a szabad elvű párt mostani feje *Juarez* (olv. *Huarez*) is egy telivér indián. Őt mint szegény indián fiut fogadta szolgálatba egy ügyvéd, s miután a fiu természeti értelmességén kívül nagy vágyat mutatott tanulásra, az ügyvéd taníttatta. *Juarez* iskoláit dicséretesen végezte, ügyvéddé lett s a Commonfort kormánya alatt a főtörvényszék elnöke volt, s mint ilyennek van most törvényes joga a presidensségre. — Az azonban butaságra mutat az indiánokban, hogy még éveik számát sem tudják. Ha az ember egy indiánt kérdez, hogy hány éves, a felelet rendszeren „*quien save*“ (ki tudja! a helyett, hogy: nem tudom). Ezen felelet igen furcsán hangzik egy idegen nyelvű előtt. P. o. ha az ember kérdi az indiántól: Mi nap van ma, csütörtök? Az indián feleli: „*quien save*“; ha az ember utazván kérdi az indiántól egy utelágazásnál, mellyik út visz ide s oda? Ő feleli: „*quien save*“. Mintha senki sem volna a földön, ki azt tudhatná. Külső munka közben egyszer megértvén, hogy lánchuzóm egyikének egy 18 éves kinézésű, szörtelen képű ifjoncnak neje és három gyermeke van, álmélkodva kérdeztem tőle, hogy hány éves? A felelet volt a rendes „*quien save*“.

Az indiánok, mint minden benszülöttek buzgó r. katolikusok. A templomokban festett képek ritkán vannak, de vannak számtalan faragott, s

*) A pápai ref. főiskola régi s új épülete bővebben van ismertetve a V. U. 1858. évi 38. számában.

czifrán felöltötött képek, melyek különféle nagyságuk, de leginkább életnagyságuk, s lehetőleg élethűn színezve. Az indián nép földhöz ragadt segény, de papjai gazdagok. Ezeknek határozott évi fizetésük nincs, hanem az általok vett stólák ezek: Egy indián gyermek kereszteléseért egy dollár*), kreólok gyermekeiért több; temetésért 2—50 dollár, a halott vagyonszáma szerint, a faluban mellyben a pap lakik, s több, ha más faluba kell a papnak menni. Esketésért tíz dollárt vesz a pap saját falujában, s huszat más faluban; egy miseért 8—20 dollárt, a falu népessége s tehetsége szerint. Ünnepek alkalmával szolgáltatott miseért pedig szomszéd faluban 50—80 dollárt is vesz az Isten szolgálója az Isten igéje hallatásáért, s mind ezt előre le kell fizetni. — A konstitucionalis kormány hatalomra jutásakor a többek között egy törvény hozatott, melly parancsolja, hogy azon szegény lakosokat, kik a kiszabott stólát fizetni nem képesek, bírói bizonyítvány mutatására a pap ingyen tartozik esketni. Templom ünnepekor a pap egy miseért 50—80 dollárt vesz; azonkívül pénz szedetik a templomban s a faluban házról házra, szent képpel s a nélkül járó küldöttségek által, mellynek fele ismét a papé. Ezenkívül a buzgó hívők a lelkiatyának oly bőven hoznak be terméki ajándékokat, hogy az egy-egy bucsu után 500—1000 dollárt érő terméket elad. Illy magas díjak következménye az, hogy egy-egy faluban alig van 3, 4 isteni tisztelet egy évben, s e célra is a szükséges pénzt a falu küldöttjei a templomból kivitt, czifrán felöltötött faragott képével a templom szentjének (egy szalagokkal, virágokkal s kendőkkel ékesített szekrényben) faluról falura, dob és csemettyű szóval házról házra járva, nagy fáradsággal szerzik össze. — Utazásom közben egy 5000 lélekkel bíró, sziklás hegyek között épült, szegény indián városban a házigazda, kinél szállva voltam, mondá, hogy az 6 papjuk évi bevételé 10—12 ezer dollárra felmegy. — A magas stólák következménye az is, hogy a szegény indiánok gyermekeiket nem kereszteltetik, s halottaikat egyházi szertartás és harangszó nélkül temetik (mert egyszeri harangozásért is 10 dollárt vesznek); esketés nélkül kelnek össze, élnek együtt és családosodnak. Az illy törvénytelen házasságok oly általánosak ezen földszoroson, sőt mondhatni egész Mexikóban, hogy az szegénynek sem tartatik, és a törvény is megengedi az illy házasságból gyermekeket a szülői vagyon egy részében részesülni, s az csak a papok és testvérektől gyermekeket tartja törvényteleneknek.

Azt tudják olvasóim, hogy a mexikói köztársaságban a r. kath. vallás az uralkodó. Protestánsoknak nyilvános isteni tisztelettartás sehol meg nem engedtetik. Halottaikat a maguk vallásos szertartásai szerint nem temetik. Még a fővárosban Mexikóban is, hol a protestáns hatalmas porosz, angol és é.-amerikai Egyesült-Statusok követői ülnek, ezen tilalom teljes erejében volt mindaddig, míg néhány évvel ezelőtt a konstitucionalis kormány alatt az ottani protestánsok földet kaptak külön temetőre, s engedelmet a maguk szertartása szerinti temetésre. — Itt Minatitlanban az itt számosan lakó külföldi protestánsoknak e tekintetben nincs panaszkodás. Mind a bennszülött r. katolikusok, mind a külföldi protestánsok, néhány barátaik által minden harangszó s ének nélkül csendesen vitetnek ki s tetetnek békés nyugalomra, egymás mellé ugyanazon temetőbe. — A kreól halott koporsóban vitetik s kísértetik ki a temetőbe férfi rokonai s barátaik által; asszony soha sem látható a gyászmenetben. A szegény indiánok halottaikat rendszeren lepedőbe burkolva, koporsó nélkül viszik ki a temetőbe szintén harangszó s ének nélkül, alig 2—3 férfi kísérve azt, s asszonyok csak kivételképen. Temetőik rendszeren bekerítlenek és sirjaik elhanyagolják. Ha csecsemő hal meg (keresztelés nélkül), a háznál nagy vigtség, vendéglés és zene van. A halott koronával, virágokkal s szalagokkal ékesítve nyitott koporsóban vagy a nélkül letakaratlanul vitetik ki, 4, 5 gúttáros, táncdarabokat játszva a menet előtt a temetőig s ott a sirnál. — Egy faluban sem tartanak anyakönyvet. Hogy hány születik, hal meg és kel össze? Senki sem tartja, senki sem tarthatja számon.

Hogy az indiánok milly érzellemmel vannak a protestánsok iránt, nem tudom, mert ők nem látván más templomot, más istenitiszteletet mint r. katolikusok, nem is tudják mi a protestáns; de a kissé többet tudó kreólok a protestánsok iránt türelmetlenek, elfogultak, előítéletesek, s azokat a pogányoknál jobbaknak nem tartják. Egy itteni harminczadistis mult karácsonkor egy társaságban, hol egy Egyesült-Statusi protestáns is jelen volt, társalgás közben arról levén szó, hogy a karácsony milly nagy ünnep, mondá: „a karácsony legnagyobb, legáltalánosabb ünnep, mert azt még a nem keresztények, a protestánsok is megünneplik.“

Minden város és falu maga tartja fenn iskoláját, s fizeti tanítóját. Törvény szerint a szegény helyek segítetteti tartoznának az állam pénztárából; de a szünteleni belvillongások, forradalmi költségek okozta pénztáruresség következtében a községek magukra vannak hagyatva. Ezekben a bíró kiveti minden emberre, vagyoneértéke s tehetsége arányában, hogy mennyit fizessen az iskola fenntartására, melly hónaponként rendszeren $\frac{1}{8}$ — $\frac{6}{8}$ dollár (egy dollár kevéssel több mint két pft.). Ezen adót mindenki tartozik fizetni, akár van iskolába járó gyermeke akár nincs. A szegények ezenkívül semmit sem fizetnek gyermekeik tanításáért, de a gazdagok, ha vannak iskolába járó gyermekeik, azokért évenként tartoznak fizetni két dollárt, külföldben csak a rendes adót fizetik. — Az indián falukbani tanítók fizetése hónaponként 15—20 dollár, városokban 30—40. Az iskolaadót összeszedő kap havonként egy dollárt, s az összeszedett pénztől 6%. — Ezen fizetéssel a falusi tanítók tisztességesen kijöhetnek, de a tanító itt Minatitlanban 400 dollár évi fizetéssel nyomorog s alig jöhet ki. A mostani tanító, kinek lakoszája sincs, hanem nejével együtt az iskolaszobában lakik, midőn félével ezelőtt ide-

jött, nyilvános kosztadó-házból akart kettőjükre ételt hordatni, de azért 60 dollárt hónaponként nem fizethetett. Hogy ezt olvasóim megérthessék, a háztartásra leginkább szükséges termékek piaci árjegyzékét idejegyzem:

Tengeri (kukoricza) morzsolt, 1 arroba (25 font)	50—100	váltó garas
Paszuly	200	„ „
Rizskása	200	„ „
Kávé	500	„ „
Só (tengeri vízből)	75	„ „
Nádcukor {finomítlan (belföldi)	20	„ „
{finomított (behozott)	37	„ „
Sajt (behozott)	50	„ „
Sonka	30—37	„ „
Marhabús	6	„ „
Disznózsír	37 $\frac{1}{2}$	„ „
Írósvaj (behozott)	50	„ „
Szappan	25	„ „
Faggyu gyertya	25	„ „
Stearin (behozott)	50—75	„ „
Töretlen fekete bors	50	„ „
Keményítő (behozott)	50	„ „
Tyuktojás	6—8 darab	12 $\frac{1}{2}$
2 zsemlye		12 $\frac{1}{2}$
Finom liszt (behozott)	196 font	1200
Kolompér (behozott) 1 hordó (3 véka)	700—1000	„ „
Vereshagyma	700—1000	„ „
Asztali olaj (behozott) $\frac{1}{2}$ meszelyes üveg	125	„ „
Boreczet (behozott) 1 gallon (3 itcze)	2—300	„ „
Lámpaolaj	250	„ „
Üvegbe eltett ugorka (behozott) $\frac{1}{2}$ gallon	100	„ „
Francia veres bor 1 ducet (nagy meszelyes)	550	„ „
„ fehér bor	900	„ „
Angol ser	350	„ „
Apró paradicsom alma 1 meszely	12 $\frac{1}{2}$	„ „
Zöld paszuly, két marok	12 $\frac{1}{2}$	„ „
Gyeage tengeri, 10 cső	12 $\frac{1}{2}$	„ „
Édes kolompér, 10 darab	12 $\frac{1}{2}$	„ „
Egy ananász (2 itczés üveg nagyságu)	12 $\frac{1}{2}$ —25	„ „
20 narancs	12 $\frac{1}{2}$	„ „
1 sovány pulyka	150—200	„ „
1 kövér pulyka	200—300	„ „
1 sovány tyuk	50—75	„ „
1 enni való csibe	18—38	„ „

Ezen magas piaci áraknak természetes következménye az, hogy itt szolgálat, koszt s minden igen drága. Egy dajka lyánykának a fizetése naponként 25 váltó garas és enni. Egy konyha szolgálónak egy hónapra 8—12 dollárt fizetnek s enni; egy udvari szolgálónak 12—16 dollárt; egy asztali szolgálónak 15—20 dollárt; egy főzőnek 30—40 dollárt hónaponként és enni. Becsületes kosztért egy hónapra vesznek 30 dollárt szállás nélkül, szállással 45 dollárt. Egy ducet darab fehérruha mosásért egyremásra vesznek 2 dollárt. — Megjegyzendő azonban, hogy falukon a belföldi termékek piaci ára felényi sőt harmadrésznyi, mint a fentebbi árjegyzékiek.

Napszámos egy napra kap $\frac{1}{2}$ —2 dollárt szorgalma s képessége szerint. Egy ács napibére 3—4 dollár. Egy nadrágnak csak varrása 2 dollár; egy pár új csizmaért vesznek 7—12 dollárt, fejelésért 6 dollárt, féltalpalásért 1 $\frac{1}{2}$ dollárt; egyetlen kis feltért csizmára vagy ruhára legkevesebb 25 váltó garast stb. stb.

Az északifény.

Az északifényről eddig Kowalsky, kazani orosz tanár, adott legkimerítőbb leírást, ki is azt következőleg rajzolja.

A földgömb északgönczi (sarki) táján vagyis szorosabban meghatározva, a delejtü elhajlása irányában, gyakran mutatkozik a láthatáron az égen egy, kezdetben homályos, szennyes violaszínű körszelet. Ezt világos ivalaku pászta veszi körül, melly a körszelet felőli belső oldalán világosabb, kifelé pedig mind halványabb s végre eltűnik. E pásztából vagy ennek közelében az égen koronkint, szintén világos oszlopkák lövelnek ki, különböző színnel bírók, mellyek néha keresztiek is egymást s az északifény koronáját képezik.

Az északifény nem mindig egy alak- és egy azon tünetekkel jelenik meg. Néha nem egy sötét s fényivvel övedzett körszelet, hanem két körszelet is jelenik meg, egymásba téve t. i. egy belső kisebb és egy külső nagyobb. A belső fényiv s az abból kilövelő oszlopkák kisebbek, halványabbak. E fényoszlopkák a fénypásztából mint villám emelkednek ki, s futnak át az égen. — Láttani tünetemények néha úgy állítják elő az északifényt, mintha fényive körül koronája volna — szintén fényoszlopkákból. A korona fényoszlopait azonban úgy gondoljuk magunknak, mint a hogy a jégcsapok a házeresről lefelé lógnak s e fényoszlopkák a fényivvel

*) Egy dollár 2 ft. pp.

igen hasonlítanak az üvegcsillárok érczkarikáihoz, melyekről sürién egymással csügg a sok, különféle szint játszó üveggarang. E fényoszlopok nem bírnak szabályos egy arányossággal, hanem ki hosszabb, ki rövidebb. Az északifény nem mindig, csak néha jelenik meg koronával.

Minden északifény, melyet csak Kowalsky látott, legvilágosabb volt éji 11-től 12 óráig, ez idő alatt mutatkozván a fényoszlopok legsűrűbben. Éjfélután mind ritkábbak s halványabbak lettek, úgy hogy reggeli 3 órakor már csak a fényiv gyenge fénye látszott s reggelre az egész tünemény láthatlan lett, mintha csak a napsugarai tüntették volna el.

Ismert dolog, hogy az északifény befolyással bír a delejtüre. Kowalsky szerint az északifény ideje alatt, az elhajlás ingása nagyobb volt, mint különben; ellenben az elhajlás óránkénti változása nem volt akkora, mint az északifény kezdete előtt.

Az északifény a körléggel is nagy összefüggésben áll. A csillagok is fényesebbek, ha a levegő tiszta, s homályosabbak, mikor ez gözökkel, párákkal van terhelve, s ilyenkor nem is ragyognak annyira, úgy hogy mikor a csillagok ragyogás nélkül csendesesen állni látszanak, mindig felhők képződését várhatni. Olly éjeken, midőn a csillagok nem voltak igen fényesek s nem ragyogtak, a Kowalsky által észlelt északifények fényoszlopainak kilövelése sem volt olly gyakori; ellenben hideg éjeken, midőn a csillagok teljes fényvel ragyogtak, az északifény kilövelt fényoszlopai gyorsan következtek egymásután és villámgyorsasággal a láthatár egész egére kiterjedtek, sőt ezeken kívül s még ezeknél is gyorsabban villant fel az égen itt-ott egy fénypont, az északifény határán kívül, mindenféle irányban, teljesen hasonlítva az égiháboru villámához.

A kilövelt fényoszlopok és e villámpontok néha olly sürién következnek egymásra, hogy az egész ég egy lángba borulva lenni látszik.

Olly északifény után, melylyel nem jelennek meg villámpontok, az idő borusra szokott változni, de ha e villámpontok száma tetemes, akkor másnap csalhatlanul szép időre lehet számítani. Egyébiránt e villámpontok megjelenése az északifénynél csak másodlagos tüneménynek tekintendő, mely főleg a körlég helyi viszonyától van föltételezve.

Az északifény leggyakoribb az év napéjegyei táján, legfényesebb is azért mártiusban.

Megjelenése többnyire csak helyi; mert az egy városban, helyen látott, néha igen nagy északifényt, a tiz mérfölddel tovább lakók gyakran nem is látják.

Az északifény tüneményének teljes megfejtését még nem bírjuk s csak annyit sejtünk, hogy az a villanyosság eredménye.

Böngészet

az élet és tudomány mezején.

(Végo.)

— *Maximinus* császár olly nagy ember volt, hogy gyürü helyett nője karpereczét hordta, naponkint 40 font hust evett és egy amphora bort ivott meg két annyi vízzel, izzadságát pohárra szedte.

— *VIII. Henrik* brit királyt: a kövérség ölte meg.

— *A salmacsi* kut — Káriában — arról volt nevezetes, hogy kik vizéből ittak, *elasszonyosodtak*. Vajjon nines-e nálunk illy kut?

— *A szarmáciai* szüzeknek addig férjhez menniök szabad nem volt, míg három ellenséget meg nem öltek. A magyar szüzek se menjenek addig férjhez míg: 1-ör egy pénzsovár és birtokra vágyó spekulans uracsot *el nem utasítanak*, míg 2-ör egy időnap előtt csókért esdő, mennyet és földet ígérő, térden szónokló iparlovagot arcul nem legyintenek, míg 3-ör *indulataikat, vágyaikat és követeléseiket korlátozni*, lehangelni meg nem tanulták. Nines ezeknél gonoszabb ellenség még ott is.

— *Dionysius* a syrakuzai király, királyból iskolamesterré; az afrikai *Ahaméd* ellenben iskolamesterből királylyá lett.

— *Dionysius* annyira gyanakodó, bizodalatlan és félénk volt minden ember ellenében, hogy haját nem merte borbélylyal nyíratni, hanem *eleven szénnel* perzselte le.

— *Lycurgus* — a spártai törvények szerzője — törvénybe tette, hogy: *a nőkkel nászajándékot adni nem szabad*. Ezt azért tette, hogy a szegény leányok férjtelenül ne maradjanak (meg talán azért is, hogy az erkölctelenek *vagyonaik pótlékául* férjhez ne vitessenek, — és hogy minden szűz, saját kül- és belső-kellemeiért jutalmaztassék hozzá illő férjjel).

— Egy vén bölcs azt mondá: *A szépség* titkos ajánló levél, de csak akkor, ha nem segítetik festékmázakkal és kenőcsökkel.

— *Themistocles* így válaszolt egy — hivatalra vágyódó — gazdag ifjunak, ki tőle pénzen akart tisztséget vásárolni: „*inhább szeretem a férfit pénz nélkül, mint a pénzt férfit nélkül.*“

— *Chinában* a vő, nejeért apósának dijt tartozik fizetni, hogy addig táplálta, nevelte és ruházta azt, míg *nővé nőhetne ki magát*.

— *A harag* legveszedelmesebb vendég; többnyire szállásadó gazdjára gyújtja a házat! — *Nerva, Valentinianus, Venczel, Hunyadi Mátyás*, és több százan mások, bösödőkben, fölfokozott haragok közepette haltak meg.

— *Pappenheimnak* két küzdő férfi alak tűnt elő homlokán mind annyiszor, valahányszor fölmérgelődött vagy boszankodott. *Bartók Gábor*.

T Á R H Á Z.

Kakas Márton a műtárlatban.

CV. Levél. Különösen Madarász Viktorról.

Tekint. szerkesztő ur! Valahára azt mondhatom, hogy örömmel fogok a tollhoz, mert örvendetes dolgokról adatott alkalom irnom. Az eddigi műtárlatok nagyon elvették a kedvemet a tréfálkozástól; tudva van, hogy a szegénység igen rossz téma a tréfálózásra: hanem hát ime kiderült, hogy azért volt eddig ollyan nagy apály, hogy egyszerre előtsenek bennünket hazánkfiai, művésztestvéreink a sok széppel, gyönyörűséggel, a mire titokban készülődtek eddig annyira, hogy most meg az ember a nagy gazdagságtól nem tudja, hogy melyiknek nyujtsa a sok közül a kezét? Nem kevesebb, mint huszonhárom olajfestvény van e hónapban hazai művészeinktől kiállítva, s azok között igen sok haladást tanusító munka és egynehány kétségtelen remekmű.

A rendezőség a lajstrom elejére és végére tette a kiállítás két hősét, gondolván, hogy nem csak finis coronat opus, hanem egyuttal az initium is. Ligeti tájképe az első, kilátás a Saharára Cairo közeléből; ez valami elragadó szépség! az ember a melegét érzi annak a napnak, mely ama sajtáságos vörös ködbe burkolta az egész tájt, s ollyan jól esik a folyondárral összeölekezett datolya pálmalevelei alatt hús árnyékot találni a vándor beduin csapattal. Minden igaz és mégis meglepő; méltó társa e tájképnek ugyanezen művésztől Nazareth képe, természet után festve; ez is gyöngye a műtárlatnak, de amaz gyémántja.

Itt találunk egy igen szép sikerült tájképet Szilassy Gézától is, mely a maga nemében szép és nagy gondal van kezelve. Egy pár új fiatal név is tűnt fel tájfestményekkel. Gyulaffy Düsseldorfból egy régi uri házat keleti Magyarországon, és Perczel Münchenből két nyári tájképet küldött be; az első különösen sok tanulmányra mutat és jövendőt ígér; vannak még tájfestmények Brodszkytól, Markotól (egyuttal historiai tanulmány) eddig is ismert kitűnőségeik előnyeivel.

Tanulmányföket állítottak ki Than Mór, Latkóczy, Vizkeleti, a két első

Rahl erőteljes modorában, az utóbbi madonnája régibb művei közül való lehet. — Most azonban a historiai művek állnak ki a versenyre. Ott van Klimkovicstól kettő: Salamon király végpercei, és Szent László kibékülése Salamonnal Szent István sirjánál. Az első is igen szép mű, az utóbbiban kitűnően jó Salamon megtört, megalázott alakja, arca, melynek minden keserű vonásából historiat lehet *olvasni* a szemlélőnek. A pompás magyar jelmezek festése ragyogó, felülmulhatlan. Örömmel üdvözölhetjük mellette Lotz művét; hol Gellért püspök Abától megtsgadja a koronázást, Molnár Józsefét, hol a Frangepánok megmentik IV. Bélát, Vizkeleti Bélától Kemény Simon önfeláldozását, Than Mór népjelenetét, és Orlai Petrics vázlatát, hanem mind ezektől tovább kell sietnünk, mert most egy ollyan lángész lép elénk, a ki egyszerre három művel lép elénk, ollyan művel, a miken nem csak festést látunk, de látunk lelkeket előjönni belőlük, a mikről ihletés borzadállya fut végig rajtunk. Ezek a művek úgy vannak ideteremtve, a hogy azok a művész forró fantaziája előtt megjelentek, a ki egyuttal költő is, és érző szellem. Az egyik Zrínyi, az utolsó Zrínyi, ki megörülve a börtönben hal meg; gyér, kékes világosság szűrődik át fekete börtönlakába valami magasból, ollyan halavány benne elhaló arca, ezüst szakalát úgy fáj látni. A mű technikája is merész és sikerült. Második képe Zách és leánya. Sokáig kell azt nézni, a mig valaki megérti, hogy ez a mű mennyire szép és kifejezésteli. Harmadik műve a lefejezett Hunyady László. Egyszerű gondolat. Egy holttest letakarva fehér lepellel az oltár lépcsőjénél, de a lepel redőin át látszanak az alak és vonások, s néhány átszivárgott vérfolt. Két roppant szál viaszgyertya világítja a kápolnát, viaszgyertyák világánál térdel a megölt anyja, s annak keblére buvik László jegyese, ki, mig a halotti koszorut a fehér lepelre teszi lopva, az irtózat örült tekintetével néz oda, hol a kedves fő látszik a fehér lepel alatt; a véres pallos keresztül van fektetve a halotton. Illy egyszerű, nemes és megragadó jelenetet csak nagy ihletésű művész alkothatt, hogy az ne borzasztó, hanem sympathicus szép legyen. E fiatal művész *Madarász Viktor*, jelenleg Párisban. Az Isten nevelje hírét nagyra!

Kakas Márton.

Nyelvtani észrevétel a „Záp tengerhez.”

(Vas. Ujság 20. szám 233. lap.)

E műszó, mint a német „faul, verfault, stinkend“ szóknak megfelelő, nyelvünkön így adva, aligha hibásan nincsen, e helyett: *áp tenger*, vagy *elápuult tenger*. Mert véleményem szerint más a *záp*, más az *áp*, és e kettő, azon egyet nem jelenthet. Ugyanis *záp* valami vastag tövet fejez ki, vagy tőből kinyuló valamit, p. o. zápfog, és ama gazdasági műszók: „szekérel-dal-záp, „sráglya-záp, az u. n. *trág* zápjai. stb. *Ap* viszont, melytől *jő*; *ápuult*, *áporodott*, valami romlásnak indultat, rothadtat, poshadtat, bűdöset akar jelenteni. Nyelvész-tudósok körébe mehetett e szó át hibásan, a tojásról, melyről midőn a köznép így szól: „*azáptojás*,” és folyó közbeszédben a hangzókkeket így mondja ki: „*a záp tojás*,” tőle akképen átvették azt a tudósok és írók is, épen úgy megszaggatva; holott annak nyelvtanilag helyesen így kell állni: „*az áptojás*.” Hogy ez valószínűen így történt, abból is kitűnik, hogy a *záp* szót, *bűdös* értelemben, odább mozdítani nem lehet úgy, a miként az *áp* szót; mert mihelyt mozdítjuk, mást jelent. Taval egy újonc író bizalmasan, csak négy szem között, figyelmeztettem e szócikára, mint hibára, de szépen vissza lettem utasítva a m. Akadémia tekintélyével, úgy mint a mellynek zsebszótárában a *záp* szó, *áp*-értelemben feltalálható volna. — Valóban óhajtanám e szó ügyét a nagy közönség elé terjeszteni, és névszerint legujabb nyelvész-tudósaink nyilatkozatát kikérni. — *Edvi Illés Pál.* *)

Irodalom és művészet.

+ (*Abonyi Lajos* „*Az egyetem pallosa*“) című 3 kötetes regénye megjelent. E regényt a „*Szépirodalmi Közlöny*“ szerkesztősége ajándokul küldé szét azoknak, kik e lapra januárban fizettek elő. Sajnos, hogy ez életrevaló vállalat nem részesül olyan pártolásban, minőre akár beltartalma, akár a szerkesztőnek komoly törekvésénél fogva méltán számíthatott. Ha azt tapasztaljuk, hogy jobb sorsra érdemesebb vállalatok a részvéltenséggel folytonos élethalálharcot vívnak, ez teljes sajnálkozásunkat hívja fel. Abonyinak egyéb dolgozatai után, mellyekkel főleg népies beszélyirodalmunkat a szó valódi értelmében gazdagította, igen jó hangzású neve van; ez új műve is valószínűleg kedvenc olvasmányává fog válni. Kik a „*Sz. Közlönyre*“ előfizetőkül csak ezután jelentkeznek, a nevezett regényt 1 ft. 50 ujkrért; kik pedig a lapra elő nem fizetnek, *Ráth Mór* könyvkereskedése utján 3 ujftért szerezhetik meg.

+ (*Pap L. Ignác* „*Falusi természettan*“) című vállalatának I. füzeté csinos kiállításban megjelent. Vasárnapi és népiskolák, mellyeknek e munka szánva van, czélszerű olvasó-könyvet nyertek benne. Szerző előadása folyékony, világos és élénk. A munka füzetekben fog megjelenni. Ezen első füzet a bevezetést hozza. Ohajtjuk, hogy a többi füzetek is mielőbb követhessék egymást. Az első füzet 64 lapot tesz ki. Bolti ára 50 kr. ujr.

+ Kalocsán közelebb Horváth Ferenc, bajai nagygyimnasiumi igazgatótól, egy a szerzőnek alapos tudományosságáról tanuskodó munka jelent meg, illy cím alatt: „*Unio*, vagyis: a hit és történelem szava a nemegyesült görögöknek a római katolika anyaszentegyházzal egyesülésére.“ — Ez érdekes s nagy gondal irat munka a pesti cs. k. egyetem hittani kara által Horváth József, kalocsai olvasó-kanonok alapítványából, pályadíjjal jutalmaztatott. Nagy-8-rét-alakban, 488 lapon jelent meg e munka csinos kiállítással. Ára 2 ft. 60 ujkr.

+ (*Girókuti nagy képes naptára*), mint már lapunk f. é. 20 ik számában említettük, a jövő 1860. évre is meg fog jelenni. Tartalmát mult alkalommal a főrovatok szerint közöltük, most még csak azt jegyezzük meg: hogy e bő tartalma naptár aláírási uton szerezhető meg, példányonként egy új forintjával; az aláírt összeg az illető példányok átvételekor fizetendő le. Az aláírási iverk f. é. majus végeig Kolozsvárra Stein János kiadó-könyvárushoz küldendők be. Tíz gyűjtött példányra egy ingyenpéldány jár. E naptár első évi folyamata a mult évben szives fogadtatásban részesülvén, hiszszük, hogy tartalombőségéhez képest olcsó ára mellett jövőre is nagy keletnek örvend.

+ (*Kmetty István* „*Dongó*“) című munkája végre megjelent. Tartalmát illetőleg a czimlap szavait idézzük: „*Tarka lapok a jó kedv, szeszély, guny, tréfa és elménczés könyvéből.*“ Foglal magában apróbb prózai cikkeket, szép számú verset, egyegy fölvonásos vigjátékot, s számos fametszvényt. Fele zöld, fele fekete festékkel van nyomva. Jobb lett volna az egészet fekete színnel kiállítani, mert a fekete nyomtatvány kétségkívül minden szín közt legkönyebben olvasható.

+ (*Dr. Marki József*) figyelmezteti azokat, kik „*Üdvözlések*“ című, már sajtó alatt levő munkájára előfizetés helyett csupán aláírásokat küldöttek be, hogy az aláírt példányok árát f. hó végeig hozzá (Pest, Sebestyén-tér 2. sz.) juttatni sziveskedjenek, miután nevezett munkájával az előfizetési díjért (25 kr.) csak ezen föltét alatt szolgálhat; később a bolti ár (40 kr.) álland be.

+ (*Cserey Ignác*) kéri Magyar- és Erdélyország mindazon lelkes fiait s leányait, kik Nyizsnyay Gusztáv összes zeneművei kiadatása ügyében szóló aláírási iveret kaptak, hogy a hozzájuk czimzett iveret f. évi majus végéig bérmentve „*Cserey Ignác*“ cím alatt beküldeni sziveskedjenek.

*) Szivesen közöljük nagyérdemű ügyfelünk e felszólalását, bár legközelebb ellenünk van intézve. A tárgy megérdemli a vitatást. Az okoknak szivesen fogunk engedni, addig azonban maradunk előbbi nézetünk mellett s a „*záp tenger*“ szót könnyen érthető, sikerült elnevezésnek tartjuk. Meg kell vallanunk, hogy az *áp*, *ápuult*, *áporodott* kifejezéseket (miket e felszólalás említ) eddig nem ismertük. Szerk.

+ („*Alzog*“ egyetemes egyháztörténelmi munkájának) magyar kiadása ügyében, *Joo János* az egri érseki nyomda nevében jelenti, hogy a munka sajtó alatt van, s a 2-ik kötet, mellynek 21 iver már kész, nem sokára meg fog jelenni. Az eddigi késlekedés a fordító huzamosan tartott betegségeinek tulajdonítandó.

+ (*Tóth Kálmán* „*Egy királyné*“) című pályanyertes drámája, mint a „*Hölgyfutárban*“ olvastuk, kézbejött akadályok miatt a nemzeti színházban nem kerül színre. Szerző azonban drámájának mielőbbi kinyomatásával gondoskodik arról, hogy pályanyertes művét a közönségnek alkalma legyen megismerni.

+ (*Kletzer Feri gordonkaművész*) ma vasárnap a „*Lloyd-teremben*“ hangrersenyt rendez, mellynek jövedelme részben az iparosokat segélyező egylet javára fog fordítatni. Színházunk több jeles tagja is közreműködend benne.

+ (*Kletzer Feri, gordonkaművész, vasárnapi hangversenyének programja*.) 1. Trio A-durban, Zellner L. A. Zongorán, hegedűn és gordonkán előadják: *Deutsch W.*, *Huber K.* és *Kletzer Feri*. 2. „*Az ibolya*.“ Dal *Mozart*tól; énekl *Hofbauer Zsófia*. 3. a) „*Románcz*,” *Battától*; b) „*Magyar rapsódia*,” szerzet a hangversenyző, előadja ugyanaz. 4. „*A tartózkodás*,” *Schubert*től, énekl *Bignio*. 5. „*Magyar dallam*,” énekl *Hollósy L.-né*. 6. a) „*Elegia*,” *Goltermann G.-től*; b) „*Egyszerűség*“ (*Idylle*), *R.-től*; előadja a hangversenyző. 7. „*Nagyanyó és unokája*,” kettős dal *Meyerbeertől*; énekl *Hollósy L.-né* és *Hofbauer Zsófia*. 8. „*Daljelent*.” *Goltermann G.-től*; előadja a hangversenyző. — Bementi díjak: karszék 3 ft., számozott szék 2 ft., bemenet 1 ft. ujpénz.

+ (*Eltér Antal zenészerő* „*Dal és zongora*“) című zenevállalatra nyitott előfizetést. Az első közlemény tartalma: 1. Dal. „*Szerelmem könyve*.” *Sárosy Gyulától* (Férfihanggal zongorakísérettel és külön négy hangra.) 2. „*Estikép*” *Lisznyai Kálmántól* (Női hangra zongorakísérettel.) 3. „*Bordal*.” *Zömböry Edétől* (mint az első.) 4. „*Magyar ábránd*.” 5. „*Polka*,” szaloni. 6. „*Eredeti csárdás*“ (művészi stilyben.) A mű junius hóban fog megjelenni; előfizetési ára 2 ft. uj p., melly a kiadóhoz f. hó végéig beküldendő.

+ (*A folyó havi gazdag műtárlatból*) 1600 ft. áru képet vesznek meg.

Közintézetek. egyletek.

△ (*A magyar Akademia*) majus 19-én tartott term. tudományi szakülésében dr. *Szabó József* a békéscsanádi halmokról értekezett földtani tekintetben. E halmok a megyében hosszú láncolatban különféle irányban terülnek el. A lakosság majd kunhalmoknak, majd tabori, ör, török, tatár vagy sirhalmoknak, sőt Attilahalmoknak is tartja ezeket. Karczag vidékén több mint 500 találtatik. E halmok szikességüknél fogva hasonló tekintetűek a tengerparti halmokkal. Ezek közt némelyek természetileg, mások emberkez által rakatva, álltak elő. A természetileg előállt halmokat neptunistikus hatásnak kell tulajdonítani vagyis azok a víz hatása által támadtak. A Békés-Csanád területén találhatók még azon korban képződtek, mikor a Duna roppant ártómegeivel, mint egy nagy tó, az ország alvidékén kiterjedve volt, míg végre mélyebb medret metszve magának és vaskapui gátját áttörve, a Fekete-tenger öblébe szállt le, maga után hagyva az alvidéki síkságot és domborulatokat. — *Bugát Pál* fölolvassa dr. *Kéri Imréné* székfoglaló értekezését Arad megye hegyes vidékeinek ismertetéséről.

○ (*A természettudományi társulat*) majus 21-én tartott ülésében *Tóth Sándor* ur a budapesti kerékonyokról (Rotatorien) értekezett. Az állatvilágban az ázalékok a héjanczok egyik osztályát képezik, s róluk még nem bírnak kimerítő ismertetést. Dr. *Mezey* a külföl hallásának rendszeréről értekezett.

○ (*Az egri egyházmegyei kántor- és tanító-nyugdíjintézet alapja*) 1858-ban a tanítók adakozása folytán 2522 fttal, a papság adakozása után pedig 1337 ft. 51 krral szaporodott, úgy hogy az most összesen 19662 ft. 51 kr. tőkéből áll.

M i u j s á g ?

— *Bernáth Gáspár* a „*Ki a vivát?*“ című vigjátékára vonatkozó szívélyes interpellatiót, melly lapunk mult számában foglaltatik, köszönettel fogadván, egy hozzánk küldött nyilatkozatban azt válaszolja, hogy „bizonyos akadály miatt öszig az a vivát, a ki a „*Vivát*“ felöl kérdezősködik.“

— (*Fényes Elek előre hirdetett röpirata*) e napokban jelent meg illy czimmel: „*Szózat a magyar biztosító-társulat érdekében.*“ Leginkább a társulat igazgatója *Lévai Henrik* egyénisége s eljárása ellen van intézve. A biztosító-társulat, szerencsére épen holnap (maj. 30-án) tartja közgyűlését s innen meg fogjuk tudni hitelesen: a társulat ügye miképen áll s az igazgató mennyire volt annak előre vagy hátra mozdítója? Egyelőre csak annak örvendünk, a mit másképp nem is vártunk, hogy *Fényes Elek* ur a társulat „*érdekében*“ s nem ellene intézett szándékkal — mint ezt sokan amott a másik partról látni szeretnék — írta röpiratát. Ha higgadtan és szenvedély nélkül járulunk a dologhoz, az igazság itt is ki fog derülni.

+ (*A kolozsvári n. színház*) hiteles tudósítások szerint 3 év alatt 136 ft. 27½ kr. pénztári maradványt mutatott fel.

△ (*A pesti löversenyek*) jövő jun. 5-én vasárnap, 7-én kedden és 9-én csütörtökön mennek végbe. Versenyre 66 ló van nevezve.

+ (*Szabadalom zsebkészítésre*.) Egy komáromi izraelita zsbáros, névszerint *Goldberg Adolf*, a zsebeknek olly készítmódját találta fel melly a zsebtolvajokat tetemesen akadályozza gonosz mesterségük üzésében. A feltaláló szabadalmat nyert találmányára.

+ (*Humboldt Sándor*) az elhunyt nagy tudós mellét 17 érdemjel díszíté.

— (Fátyol Károly gordonkász és társai) Szegedről, hol legnagyobb tetszés között szerepeltek, a következő városokba veendő utjokat: Szabadka, Baja, Zombor, Ujvidék, Nagy-Becskerek, Temesvár, Arad, Makó, Gyula, Csaba, Karczag, Nagyvárad, Debreczen, Szatmár stb. A kis virtuoztársulat igazgatója Simonffy Kálmán; s velök utazik Pecsényánszky is, ki utközben a vidéki zenébandákat oktatja.

— Kassáról írják, hogy ott husvét táján érkeztek meg a várva várt magyar színészek. Molnár György társulata igen jól van szervezve s 45 személyből áll, kik a legszebb igyekezetnek és tehetségnek adják tanujeleit. A közönség kitünő részvétet tanúsít. A társulat tagjai között kitűnnek: Molnár és neje (Hetényi Laura), Takács, Horváth, Felekiné, Szöllösi Róza és Piroška, Szabó stb. A társaság e hó 26-án nyit bérletet az utolsó 10 előadásra. — A kolozsvári Pongrácz testvérek zenetársulata is megfordult Kassán. — Mult héten egy borzasztó eset adta elő magát. Egy a város közhelyén álló kut vize megromolván, tisztítás alá vették. Ez alkalommal egy bepecsételt zsákban a kut fenekén női holttestet találtak. A nyomozás még nem vezetett eredményre. — Egy tanuló ifju, korán akarván megkezdeni a hideg fürdést, a Hernád vizének áldozata lett.

+ (Valami a gazdasszonyoknak.) Hogy a fazékból forrás közben ki ne fusson, a fazék belső karimája írósvajjal megkenendő, mi azt eszközlí, hogy benne a husleves csendesben fő, és sohasem fog kifutni. — Az ugorkasalátát pedig, hogy kellemetlen utóíz és felbőfögést ne okozzon evés után, dr. Runge tanár szerint nem az általában szokásos módon kell készíteni, t. i. először megsózni, aztán ecetet s végre olajt tölteni rá, hanem éppen megfordított rendben, t. i. először olaj, aztán ecet tölendő rá s a megsózás utóljára hagyandó. Ezeket ajánlja egy német lap. Szabad megpróbálni.

+ (A fényképezés előhaladását illetőleg) a minap említettük, hogy most már olly fényképeket is készítenek, mellyek szabad szemmel nézve, csak apró idomtalan foltocskák gyanánt tűnnek föl, s nagyító üveg segítségével gyönyörű képeket mutatnak. Közélebb a hannoverai iparkiallításra is küldtek be olly fénykép-pontocskákat, miket a nagyító üveg arczképekké változtat. Olly módon a fénykép-foltocskák, mellyek gyakran kisebbek, mint egy gombostű gombja, gyönyörű csendéletet, ebesoportozatot s hasonló képeket tüntetnek elő. Az egész „Miatyánkot“ is egy mákzsug nagyságu tésre le lehet fényképezni. E képecskék nagyító üvegen át olly tiszták, hogy a legfinomabb hajszálát is pontosan meg lehet különböztetni hasonló arczképeken.

+ (Iszonyu földrengés.) Nincs borzasztóbb csapás az emberekre nézve, mint a földrengés, melly egy pillanat alatt hegyeket sülyeszt el, s városokat romhalommá változtat; melly csapás ellen semmiféle emberi erő nem használ. Olly szerencsétlenség érte í. évi mart. 22-én Quito városát is, melly néhány másodperc alatt megsemmisített. Mart. 22-én reggel 7 $\frac{1}{2}$ óraker iszonyu földrengés támadt, melly 74 másodpercig tartott. Minden nevezetesebb épület romba dült, vagy tetemesen megrongáltatott. Nem maradt az egész városban egy ház sem, melly sérülést ne szenvedett volna. Az ijedelem, mint képzelhető, iszonyu volt. A lakosok még jókor kimenekültek, úgy hogy csak tíz emberélet esett áldozatul.

— (Arany remeklés.) Az egri szabó-czéh april hó 18-kán ép olly ritka, mint sajátóságos ünnepet ült. — A társulat egyik tagja, közszeretben, és becsületességben megőszült Kormos Ferencz életének 81-dik, czéhbe állásának 50-ki évét ünnepelvén, előbb a mindenki által tisztelt ünnep hősének boldogságáért a nagy templomban sz. mise áldozat mutatott be a Mindenhatóhoz, este azután K. K. czéhmasternél szivderítő lakoma tartatott, melly alkalommal czéhbeli tag B. J. poharat emelt, és szakavatottan fejtegeté a magyar iparosok feladatát, a jelenlevőket annak pontos megoldására, ernyedetlen buzgalomra intvén, szónoklata végén az ünnepelt öreghez fordulva, őt, mint hosszu pályája alatt, az ipart, becsületességet, és honszeretetet szeme elől soha nem tévesztőt, követésre méltó példaként ajánlá iparos társainak végre az öreg czéh-atyát, az Ur vacsoráját remekül ábrázoló képpel megajándékozván, mellére babérkoszorút tűzött, a jelenlevőknek szivből fakadt éljenkiáltásai között, mit az ünnepelt férfinak örömkönyvei áztatának. . . . Ezután B. F. egykori czéhbeli tag, dicséző szónoklattal magasztalta a méltánylatot, mellyet a czéh ünnepelt tagtársa iránt mai nap tanúsított, anyagi, és szellemi haladásra buzdítván a jelenlevő iparosokat. — Végzetül a becsülettel őszült agg, egy még fiatalokori külföldi vándorlásában szerzett érdemmel ajándékozván meg a társaságot, érzékeny bucsut vett az őt teljes szivből szerető tagtársaitól. Adjon Isten egyetértést, és előhaladást hazánk minden iparosának, hogy buzgóságuknak teljesen megérett gyümölcseit élvezhessék. — L.

© (A jégverések beköszöntöttek.) Majushó 17-én P.-Polyádon egyharmadát, Losoncson egyharmadát, verte el a vetéseknek a jég, Tereskén (Nógrádban) szintén tetemes kárt tett; 18-án pedig Palotán (Békés-Csanád-megyében) a vetések egy részét s a szőlőkerteket teljesen tönkre tette; Beregszászon, Torontálban, a termés egy tizedét verte el, Szentesen, Csávolyon, Mohihásán és Danáton tetemesen pusztított. Ez utolsó helyen tojásnagyságu jég hullott. Fájdalom, mindebből igen kevés volt biztosítva; de remélhetőleg sokan okulni fognak mások kárán.

Levelezés.

Bécsi levél, majus 23-án. (A magyar biztosító-társulat. — Két röpirat. — Lófuttatás. — Magyar Prometheus.) Egyelőre annak az egynek örülünk, hogy hazánkban magyar tőkén nyugvó, magyar nevet viselő társulatnál biztosíthatjuk földi javainkat, hogy az erkölcsiség emelésének olly hatalmas közlönye magyar kezekben nyugszik; ez intézet örömlenket és bizalmunkat egyaránt szerző meg magának, mert ez intézetet mint rég nélkülözött

szükséget, lelkesedéssel üdvözlék a haza legtávolabb megyéiben is, s azon körülmény, hogy a külföld leghitelesb s legnépszerűbb biztosító-társulatai összeköttetésbe léptek a serdülő magyarral, megnyugtatónkra s megelégedésükre szolgált. — Nem csekély megütközésünkre azonban egy szép napon olly röpirat jelent meg, melly, súlyos vádakot hengerítve az ifju intézet vállaira, a közbizodalmat megingatta, vagy legalább megingatni törekedett, s melly vádakérti felelősség alól „röpiró“ a névtelenség által akart megmenekülni. — No iszen, ki is kapta a magát. (A mint illet.)

Midőn azonban F. Elek ur komoly nyilatkozatában kijelentette, hogy, de bizony kár, a röpirót úgy meghirkardlapozni, mert ő még nagyobb dolgokat is tudna, sőt fog is elmondani, a sajtó irástudói el kezdtek várakozni s várták a nagy karantot. Az a nagy harang meg is kondult, és veszedelmet kongat a magyar biztosító-társaság igazgatójának.

Alkalmam volt Fényes Eleknek a „Szózat a magyar biztosító-társulat érdekében“ czimű röpiratát átolvasni, és — mert sem vezérczikket, sem ismertetést, sem polemiát nem írok, röviden csak annyit mondom, hogy, ha azon halomra gyűjtött vádak közül, miket F. Elek ur röpiratában felsorol, csak egy lesz is dönthetetlen — már pedig föltehető, hogy tekintélyes tudósunk ugyancsak megmérlegelte a szót, mig leírta — akkor tárczakérdés válhatik belőle. Kivánjuk, hogy az eredmény fényes legyen. *) Videant consules.

A mint látja, ebben a lőporos atmosphaerában még az én békelehelő természetem is magába szívta a harcias levegő emanatióit, bár itt Bécsben legkévésebb van oka az embernek panaszkodni a háborus idők miatt. A közhelyek alig voltak még olly zsufolva; a sör ijesztő — a korcsmárosnak csak meglehetős — mennyiségben fogy, sőt a forró tormás-virsliket is olly mohón falják, mintha legalább is hadi-sürgönyök volnának. A színházak, különösen a külvárosiak, a korszerű, tendentious bár, de annál rosabb „Zeitgemäldekké“ a legbrillánsabb geschäfteket csinálják, s a sz. Dávid gyanánt hallgatott népekesek már csak azon okból hagytak fel a hevenyészettel, mert az olasz improvisatorékkal találják egybe hasonlítani. Lemondás! . . . a te neved Volkssänger.

A bécsi gyepen — mint e lapok említék is már — tulnyomó számmal magyar urak voltak a pályanyertesek; a „koszorus“ futók közt magyar nevelés is volt; ezt azért említem fel, mert nagyobb része angol aristocrata-lovak ivadékaik adták a tonust, de ha e nemes véru lovak brit nagyapával a saharrai nagyanyával dicsekednek is, mégis magyar ménesben kezdették meg nyargalozó csikói hevületben fényes és „aranyos“ pályafutásukat. — A futtatást — bár a legszeretreméltóbb pocsekidő mentette fel az utcaöntözött társulatot kötelezettsége alól — roppant tömeg nézte. — Olly féltékeny vagyok, a hazánkat illető, még legpiczibb dicsőségre is, hogy regisztrálom ott, a hol csak lehet, mindazon tényeket, vagy eseményeket, mik érdekeinkre vonatkozással lévén, azoknak öregbedését s elmozdítását igazolják. E kissé terpedt hangból kilábolván, igyekezni fogok a gyufákra, sajátkép azok valódi feltalálójára irányozni önnek figyelmét.

Midőn John Walkert, a gyufa-Columbust, bucsztatták el a lapokban, egy öreg ur ismerőm azon ujsággal lepott meg, hogy nemis Walker, a dörzsfák föltalálója, hanem — képzelje csak — magyar ember, kit ő személyesen ismert — akkoriban. Mennyi igaz, mennyi nem e dologban, nem akarom latolni, de hogy ugyanezt mások is állítják Bécsben, tény. Tehát, uram fia, a modern Prometheus magyar!? Azt ugyan meg nem álmodta volna a német philosophia, hogy barbár ember az, ki sajátkép terjesztője a mai felvilágosodásnak! — Századunk, a civilizáció szövétnekéhez egyik ágát magyar „masinán“ gyujtotta meg, a légszesz lángtulipánjai e találmány unokáitól kölcsönzik az éltető szikrát. — Roemer, ki a gyufából palotákat épített itt, s milliókat szerzett rajtok, egy magyartól vette meg a dörzsgyufák titkát, s mig R-t tarták voltakép az első gyufa atyjának, világterjesztő rokonunk nyom nélkül tűnt el, s homályba veszett a nagy világ egyik sötét szögletében. Lobogjon legalább emléke közöttünk, mellynek elhamvadt szikráját tán sikerült e kevés szóval fölélesztenem. Reményem van, hogy nevét megtudom, s mig ennek birtokába jutok, áldozzon ön emlékezetének naponkint egy viaszgyufával, mint találmányának quintessentiájával, mig én — mert én nem vagyok szerkesztő — elismerésem szerény fa-gyufaszálait fogom égetni. — K. T.

Egyveleg.

△ (Lajos Fülöp francia király és III. Napoleon anyja.) Midőn a juliusi forradalom le sem csendesült teljesen, 1831-ben april hóban Hortensia királyné Párisba érkezett beteg fiával, Bonaparte Lajos herczeggel. Régi ismerőse d'Houtetot gróf, a király hadsegéde kieszközlé, hogy a király titkon elfogadja őt a Royal palota egy szobáskájában, mellyet d'Houtetot lakott s mellyben egy ágy, asztal s két székh volt minden butor. A szóváltás sokáig tartott, melly alatt Lajos Fülöp király és Adelaíd k. a. a két széken, Lajos Fülöp neje a királyné pedig Hortensióval együtt, az ágyon foglalt helyet, gr. d'Houtetot őrt állt kívül az ajtón, hogy senkitől se háborgattassanak. A királyi pár a legnagyobb részvétet tanúsítá Hortensia iránt, ki a Franciaországba visszatérésre vagy legalább a vichy-i fürdők használatására ohaj-

*) Lassan az ítéletmondással, még a vádlott nem szólott. Fényes E. röpiratát azóta itt is olvastuk. A vádak, mellyek benne a biztosító-társulat igazgatója, Lévai Henrik ellen vannak intézve, súlyosak. Lehetlen elképzelnünk, hogy ő azok ellen védeni nem fogja magát. Ezt be kell várnunk. Védelmének első forama s illetékes bírja a közgyűlés lesz, melly holnap fog megtartatni, s mellynek a helyzetet ignorálnia lehetlen lesz. Annyival inkább, mert az igazgató ellen felhozott vádak egy része olyan, mellyeket csak az üzlet természetébe avatott szakértők lehetnek képesek helyesen megítélni, szenvedély s előleges ellen-vagy rokonszenv nélkül. Azért éljen a m. biztosító-társulat — halljuk a közgyűlést! Szerk.

tott a királytól engedélyt nyerni. Mire a király következő szavakkal felelt: „Vichy jó lesz ön egészségének helyreállítására — ezt igen természetesnek fogják találni — s aztán ott időzését meghosszabbíthatja vagy végkép is itt maradhat; Franciaországban hamar megszoknak, és hamar elfelejtnek mindent.“ Hortensia némi pénzkövetelésének a kormányhoz beadhatásáról is szólt. A király mindent megtenni ígért, mi hatalmában van — „de — folytatá a király — én alkotmányos király vagyok, s így miniszteremmel közölnöm kell ön megérkezését és kívánatait.“ A király később szólt is Périer miniszterelnökkel s őt Hortensiahoz küldte. Hortensia e szavakkal fogadta: „Tudom uram, hogy áthágtam a törvényt — nem lett volna szabad Franciaországba jönnöm; önnek jogában áll, engemet elfogadni, mi csak törvényes cselekmény volna.“ — „Törvényes igen, felelt Périer, de nem igazságos.“ — Ezután támogatását ajánlta Hortensianak, de ki azt el nem fogadta. E közben a népcsoportozások, zajgások egyre folytak. Majus 5-én nagy néptömeg gyűlt össze a Vandomeszobor (I. Napoleonnak a Vandome-téren álló szobra) körül „Eljen a császár!“ kiáltásokkal. Hir szerint a fiatal herceg, Bonaparte Lajos, ez alkalommal megfordult e téren. Périer erre a király előtt kijelenté, hogy Hortensia s Bonaparte Lajos nem maradhat tovább Párisban. El is utaztak másnap egész csendesen Angliába, mindig védve a királytól, kinek bukásán barátaik olly buzgóan működtek. Később a király Hortensianak utleveleket is adatott, hogy Franciaországon át utazhassék Sveiczba, hol állandó lakhelyet akart venni. — Lajos Fülöp felette gyakran adta jelét a Napoleonok iránti őszinte tiszteletének, jóakarátának és részvételének. Az ő parancsára lett visszaállítva I. Napoleon szobra a Vandome-téren 1831-ben április 8-án vagyis néhány nappal Hortensianak főnebb említett Párisba érkezése előtt; ő alatta hozattak I. Napoleon porai Sz. Illona szigetről Párisba s 18 évi uralkodása alatt, még akkor sem szűnt meg tekintettel s figyelemmel lenni a Napoleon család iránt, midőn Lajos Napoleon, a mostani francia császár nyíltan is föllépett ellene. Az államférfiak Lajos Fülöp ez eljárását soha sem helyeselték s balfogásának nevezték, melylyel bukását sietteté — holott bizonyos, hogy bukását egészen más körülmény és nem a bonapartista párt fondorlata idézte elő.

+ (Báró Benedek Lajos cs. k. altábornagy.) A jelenleg Olaszországban működő osztrák hadseregnek egyik legtehetségesebb s legkitünőbb vezére Benedek cs. k. altábornagy. Magas, szikár testalkata katonás tartással egyesül, s hosszú bajuszt visel. E nevezetes katonai egyéniség Sopronban 1804-ben született, jelenleg tehát 55 éves. 20 éves korában alhadnagy, 27-ik évében pedig főhadnagygyá lett, melly állásából 1833-ban ismét előbbre mozdított. 1835-ben kapitánygyá, 1840-ben őrnagygyá s hat évvel később eredelessé lett. Mint ilyen, már a galicziai fölkelés alkalmával is kitüntette magát. 1847-ben ezredparancsnokká lett, s e minőségben Olaszországba ment, az akkor Piemont ellen folyt háboruban résztveendő. Mortara bevételénél s a Novara mellett vívott csatában Benedek annyira kitüntette magát, hogy vezérőrnagyi rangra emeltetett. Dolgát azóta altábornagysággig vitte föl, s mint ilyen, jelenleg a szárd-francia hadak ellen küzd Olaszországban.

+ (Mennyi évi jövedelme van Pelissier tábornagnak?) A szabasztopoli hős, mint Franciaország londoni követének évi jövedelme 300,000, frankot tett; ezenkívül mint Malakoff herceg 100,000, mint francia tábornagy 80,000, mint senator 30,000, s mint a becsület-legio nagykeresztese 10,000 frankot huz. Hogy kormánytanácsosi rangjáért mennyi jövedelme van, nem tudjuk.

— (Forey francia tábornok rejtélyessége.) A montebellói nagyobbszerű összeütközésben, mellynek részleteit most közlik a politikai lapok, francia részről Forey tábornok volt a vezénylő. E tábornoknak különös sáfuma volt a krimiai hadjáratban, mellyet most újra föllevenitnek a lapok. Egy napon a tábornok a szabasztopoli futóárkokban állott, a midőn hozzálép egy kapitány, kardját kéri s fogolynak nyilvánítja. Foreyt hajóra kísérték s Franciaországba vitték, hol Marseille mellett Iff várában őriztetett, később hadi törvényszék elé állítandó. A tábornok mindenféle hírek keringtek a tábornok vétsége felől, s itt-ott az „árulás“ szót is lehet hallani. Valódi regény volt, a mit róla beszéltek. Azt mondták, hogy Forey tábornok Párisban egy orosz tábornok leányával kötött ismeretséget, minek szorosabb szívbéli viszony lett következtése; az orosz tábornok pedig most Szabasztopolban volt az ostrom alatt, mint egyike a felsőbb parancsnokoknak, ott volt leánya is, és a viszony — mint mondták — tovább szövődött. Sötét éjszakákon gyakran lehet látni egy köpenybe burkolt férfiui alakot, a mint a francia előőrsök mellett a város felé lopózott. Ezen alak Forey tábornok lett volna. — Azon időben történt ez, midőn a francia-angol szövetséges sereg (p. o. a szerencsétlen inkermanni csata után) azon gyanut táplálta, hogy az oroszok igen jól vannak minden tervéről értesítve, jobban, mint közönséges kémek által leheteének. E kellemetlen fölfedezést összeköttetésbe hozták az éjjeli rejtélyes köpenyeges alakról, az orosz tábornok leányáról s Forey elfogatásáról keringő hírekkel s a rejtélyt e szóval oldották meg: árulás. — Hogy azután később haditörvényszék elé került-e Forey, vagy perének milly kimenetele lön? arról nem lehet azóta semmit sem hallani. Ugy látszik, kedvezőtlen eredménye nem volt a dolognak Foreyre nézve, mert különben aligha találkoznánk most ismét az olasz-francia hadsereg parancsnokai között az ő nevével is.

+ (Humboldt háza.) A berlini városi küldöttek azon házat, mellyben Humboldt lakott, mint a nagy tudós maradandó emlékét, közkölségen megvenni szándékoznak. Ez alkalomból következő szép történetke jut eszébe a berlinieknek: A házat tulajdonosa néhány év előtt át akarván alakítani, Humboldtnek a lakbérszerződést felmondta. Nemsokára ezután Mendelssohn berlini bankárhoz ebédre volt hivatalos, melly alkalommal panaszkodva em-

liti Humboldt, hogy öreg napjaiban kénytelen a hurezolkodás kellemetlenségeivel küzdeni, mi annál inkább nehezére esik, mert e lakást nagyon szerette, s remélé, hogy benne csendesen meghalhat. Másnap Mendelssohn tudósítja a jó öreg urat, hogy a házat ő megvette, s egyezersmind felajánlta neki az eddigi lakást további tetszészerinti használatra. Humboldt e gyengéd ajánlatot utolsó órájáig igénybe vette. Egyébiránt e háznak közkölségen leendő megvételéről alkalmasint le fognak mondani, minthogy maga az épület Humboldt összes butorzata nélkül kevés érdekel birna; a boldogult tudós butorzata felett pedig már másképp rendelkeztek.

+ (Mikép halt meg III. Napoleon fiére?) A legtöbb író azt állítja, hogy a mostani francia császár testvérbátyja himlőben halt meg, mások szerint pedig halála titokszerű volt. Most egy ezredes a bécsi „Mil. Ztg.“-ban, mint szemtanu, határozottan erősíti, hogy Lajos Napoleon egyetlen fiére egy kisdéd csatában Rimini mellett (március 25. 1831.), a 7-ik huszárezredből egy közlegény — Palásdy — által lőn összevagdálva. — Nagyobb hire lett volna ennek.

+ (Jásmín-virága egy toskanai hercegnek volt először.) Ő egyedül akarta birni ez illatos növényt, s azért kertészének is keményen megtiltotta, hogy csak egy kis ágacskát is eladjon belőle. A kertész nem is szegte volna meg a tilalmat, ha épen akkor tájban a szerelem nem bántotta volna szivecskáját. A mint egykor kedvesének névnapjára szép virágcsokrot kötött, nem állhatta meg, hogy egy jázmin-ágacskát is ne tegyen hozzá. A leány, e külföldi virágot, hogy el ne fonyadjon, ledugta a földbe, hol az egész éven át zöld maradt, és a következő tavasszal tele lett virággal. Így a jázmin lassankint elszaporodott. A leánynak semmije sem volt, a kertész is szegény volt, mint a templom egere; azért a leánynak gondos anyja nem akart beleegyezni, hogy a szeretők egymáséi legyenek, mert jól tudta ő azt, hogy „két szegény egy pár.“ De nem kell a szerelmeseket féltetni, ki okoskodják ők magukat mindenből, legyőznek minden utjokban álló nehézséget. Mihez fogott tehát a szerelmes leány? Hát eladogatta jázminvirágait, még pedig olly jó áron, hogy belőle kedvese egy kis vagyont kaphatott, mire aztán az anyós is beleegyezett házasságukba. A toskanai leányok e történet emlékére menyegzőjükön még mai nap is viselnek egy kis jázmincsokrocskát, s egy közmondás is támadt ide vonatkozólag, melly szerint olly leány, ki ezen virágcsokrot méltán hordja, elég gazdag arra, hogy férjét boldoggá tegye.

Tények, adomák, gondolatok.

— Egy városba hírnök érkezett a közel vidéki csatáról, és így szólt: „Halálra küzd seregünk, s nehezen telik el egy óra, már a legesüfösobb futás képe állandó előttetek!“ „Mit?! a mieink elvesztik a csatát?“ kérdező egy megrémült polgár. „Oh nem a mieink, az ellenség futását és halálát értem“ válaszolt a hírnök. — „No ez jó katona lehet, de szerencsétlen szónok“ suttogák egymásnak a meglepett polgárok.

— „Győztek seregeink, elmúlt a háboru, s itt az áldott béke!“ e hírrel jött egy másik futár a csatából. „Oh az én kedves fiamat tehát újra láthatom!“ mondá egy birtokos. „Nem, az ön fia elesett, ő nem jó vissza többé.“ „De az enyém csak visszajő, mert tudom, hogy hősielég védelmezte magát“ — szólott egy polgár. „Az sem jő, ő is elesett.“ „Hát az én Gyurim?“ kérdé egy mesterember. „Ő is oda veszett.“ — „Oh ki jó hát vissza seregünkben, ha a legbátrabbak, legjelesebbek mind oda veszték?“ — mondá egy szorongó anya. „Azok, felelé a futár, kik a csatát messziről nézték félelmök verejtékében, s kik már most a békének legvitézesebb őrei lesznek.“

— Egy angol serfőző, kinek testi nagysága 6 láb volt, derekának körülete pedig 6 és 1/2 láb, egy népgyülekezetben asztalra állította magát s úgy akart szónokolni a néphez. De az asztal nem vala elég erős ennyi terhet elviselni, s a serfőző az őt körülálló tömegre hanyatlott. Mire százalmas, felindulás következett. „Ne búsuljatok! Nagy-Britanniának legszilárdabb alkotmányos oszlopa csak meghajlott, de meg nem bukott“ szólott vigasztalódva a serfőző.

— Egy cigány közember megszökött a csata elől s így szólott otthon a kérdezősködő atyafiságnak: „Engem haza köldött a generalis, mert meg-sokalta azt a sok vrontást, mit az ellenségen vighezvittem.“ „Ugyan pimas! te lettél volna ollyan nagy vitézs? hisen tavaly, mikor a fulu sélin libát loptál, annak is nekem kellett a nyakát kitekerni hogy ne gágogjon.“ „Oh komám! egészen más dolog az, egy ártatlan liba, meg az ellenség! Aztán az is egészen más dolog, mikor én csak cigány vagyok, vagy mikor katona! Vagy te tán azt gondold, hogy a katona is csak ollyan ember mint más? Látszik hogy nem volt még bakkaucs a lábodon. Hallod-e? a csupa cigány meg a katona olly nagy különbség, mint a varju, meg egy krokodirus.“

— Egy merész kalandot akart egy ezredes végrehajtani. Mustra alá vette tehát a legénységet, és kiválogatá a legbátrabbakat. „Hát neked volna-e kedved meghalni?“ kérdé az előtte ellépdelő cigány közembert. „Oh hogy gondol ollyat nagyvitézségű ezredes uram? — felelé a kérdező — hisen látja, hogy nem vagyok én még beteg; semmiféle nemzetsígem sem halt meg addig, míg egisséges volt.“

— Egy szép de szegény leány férjhez ment egy rut de gazdag emberhez. Egy szép de szegény legény pedig elvett egy szép és szegény leányt feleségül. „Mellyik lesz már a jobb, kérdé a szegény legény felesége a gazdag ember nejét, jöttakva-veszekedni-e? avagy koplalca-nyelegni?“ — „Courage! így szólott a gazdagnő, a mi helyzetünkön csak az okosság segít; te ezáltal férjedet munkássá, takarékosná, én pedig az enyémet vakká, siketté, némáva teszem. Így nem lesz egyikünknek is semmi bajunk.“

— „Mit viszesz a szüröd alatt te cigány?“ kérdé egy már jó kedvében levő vásári hajdu a piacról haza siető barna legényt. „A hegedümet, uram, a hegedümet.“ „Allj meg, húzz egy nótát rajta!“ „Oh ne kívánja azt uram, el van az én hegedüm romolva, most csak úgy visitana az, mint egy 3 hetes malacz. Hajja csak!“ „Hallom — ugymond a szemes hájdu — menját Isten hírével.“

— Egy írónak rövid de jeles munkáját egy másik író terjedelmes fejtegetésekkel bővítve újra kiadta; s ebből egy példányt az eredeti írónak is megküldött. Emez így válaszolt a küldeményre: „az én munkám még *száraz térsza* alakjában volt kitálalva, elég sós vala; de miután ön feleresztette s *levest* csinált belőle, azóta igen sóltalan.“

Színházi napló.

Péntek, maj. 20. „Tücsök.“ Falusi életkép 5 felv. Sand George regénye után írta *Birchpfeiffer* Sarolta, ford. *Bulyovszkyné*. Számos hiányai mellett, miket ellene már fölhoztak, sokszori adatása daczára is érdeklő nézzük a darabot, még pedig azért, mert a kis „Tücsök“ Hegedüsében olly kitünő személyesítőre talált, minőt csak kívánhattunk. E mellett a többi jelentékenyebb szerepre is igen jeles egyéneink vannak, például Feleki, Szerdahelyi Szathmáriné.

Szombat, maj. 21. *Stighelli* ur bucsu-föllépteül: „*Rigoletto*.“ Opera 4 felv. Zenéjét szerzé *Verdi*. Az igazgatóság reméli, hogy *Stighelli* urat a jövő ősszel vendégül ujlag megnyerendi; ezuttal sem állandóul, sem pedig rövidebb időre vendégül nem lehetett megnyerni a művészt, miután a színházi titkár nyilatkozata szerint olly magas árt szabott művészetének, minőt színházunk pénzereje teljességgel meg nem bír. — A közönség elismerésének hangos jelei közt bucsuzott el a vendég.

Vasárnap, maj. 22. „*Ördög Robert*.“ Opera 5 felv. *Meyerbeertől*. Vasárnap és opera — ez a legnagyobb ritkaságok közé tartozik színházunknál. *Stighelli* után egy sokkal igénytelenebb tenorista, *Luka* ur, lépett föl vendégül, ki szelet ugyan nem csinált, de az általa elfoglalt szerepkörben kielégítő. Hanem *Izabella* szerepét illetőleg: jobb lett volna a régi mellett maradni. *Huber Ida* csinosan énekel, de még nem *Hollósy-L.-né!*

Hétfő, maj. 23. „*Fenn az ernyő, nincsen kas*.“ Eredeti vigjáték *Szigligetitől*. Szép közönség; összevágó, pontos előadás.

Kedd, maj. 24. „*Az árva fű és a londoni koldusok*.“ Dráma 5 felv. Az előre hirdetett „*Bátori Mária*“ című opera *Hollósy-L.-né* betegsége miatt nem kerülhetett színre.

Szerda, maj. 25. „*Guzmann Johanna*.“ Opera 5 felv. *Verditől*.

Csütörtök, maj. 26. Először: „*A telivér*.“ Száz arannyal jutalmazott eredeti vigjáték 5 felv. Írta *Péter Pál*. Végre láthattuk őt —! jövőre többet.

Szerkesztői mondanivaló.

4489. **Keeskemét.** T. F. Az „intő példa“ igen tanulságos volna, ha őn annak valószínűségét jobban okadatolná. Addig engedje őn azt nem a legügyesebb mesének tartanunk s titkaink között megőrzénünk.

4490. **N. Kanizsa.** H. Alig hihető, a mit őn mond, hogy az ottani egyik casinóba egy magyar lap sem jár, a másikba pedig csak öt. Ellenben *Lakatos „toborzótánczára“* igen sokan seregelnék. Vagy ott csak tánczolni akarnak magyarul s nem gondolkozni s olvasni is? Unum faciendum, alterum non omittendum.

4491. **Eger.** Cs. Gy. A kérdezett munka, mint hitelesen tudjuk, már megjelent. Sziveskedjék őn ott tenni kérdést, hol az előfizetés történt.

4492. **M. Óvár.** B. Szívünkben kívánunk jobb egyetértést az intézet magyar növendékei között. Ennek eredményeit várjuk és kérjük közelebbi tudósításaiban.

4493. **S. K.** A fényképek munkában vannak; az előf. pénz is megérkezett.

4494. **Félre bú!** A választott forma és kifejezés módja igen elavult és öreges. Az ember 20 évvel vénebbnek hiszi magát, mint a minő valóban, ha olvassa, a „zivatár gondok özönjeit“ jobb egy „csorgó ereszen széllyel eresztteni.“

„Mint a méla bajok barna nadájait
A melankholiás vérbe feresztteni.“

4495. **Szeged.** 100. A képeket vettük; az illető magyarázó leírást nem bírja őn? Az előbbi küldemény munkában van, s csupán egyik fametszőnk rögtöni elutazása miatt késik. — Kérjük őnt, hogy *Rohrbach* Antal gyógyszerész urnak ismételve tanusított sziveségeért, melylyel jeles fényképei által lapunk érdekének emeléséhez járul, legmelegebb köszönetünket kijelenteni sziveskedjék.

4496. **Oláhpatak.** Köszönettel vettük az oláhpatak-dobsinai bányász-ásemény újabb és részletes leírását. Lessz alkalmunk, azt más uton bocsátani nyilvánosság elé. A V. U. 19. számában közölt tudósítás kevés pontban tér el; a különbség leginkább a megmentés körül áradozott férfiak részvételében áll. Nem késünk, itt utólagosan kinyilatkoztatni, hogy a föld alá temetett három bányász kiszabadítása leginkább a gr. *Andrássyak* bánya-igazgatója *Ludmann J. S.* urnak terve és intézkedése szerint történt, a mi nem csekély fáradságba s rábeszélési küzdelembe került.

4497. **Kis pajtások nagy pajtása.** Vettük a szépen, valódi művészettel font kosarkát. Nem igen lesz, mit tartani benne, de a megtisztelő emléket meg fogjuk őrizni. Nem hittük volna, hogy a P. U. hirdetései még illy célra is használhatók: szép kosarat lehet belőlök fenni a szerkesztő számára! — mint a kíséző vers mondja:

„Hogy tehat ez kárba ne vesszen egészen —
Kegyelméd személyét megtisztelve szépen —
Egy kosarkát fontam a kis pajtásokkal
Belőle, mint látja, nem kis szorgalommal:
Hogy használja kegyed, vagy aranypenztáru,
Vagy, ha arra kicsiny — porzótartójaul.“ stb.

Fogadják szives köszönetünket mind a közbecsülésben álló „nagy pajtás“, mind a derék „kis pajtások“, kik olly szép figyelemmel vannak az irodalom emberei iránt, s olly hasznos ügyességre tesznek szert tanulástól ment óráikban.

— Egy paraszt így szólott egy urhoz: „uram! sokszor hallám már ezt a szót: *vegytan*, ugyan mit jelenthet ez?“ A kérdezett így magyarázta meg: „atyámfia! a *vegytan* egy fontos tudomány, mely a legizetlenebb dolgokat is jó izüekké tudja tenni, Igy p. o. tudjuk, hogy *Ádám* és *Évának* mennyire elvászott a foguk a paradicsom-almától, mert akkor még nem vala *vegytan* melly feltalálta volna, hogy ezen keserü almába édes tejfelt kell tenni, azaz *vegyíteni*. Ekkép már nem keserü ezen paradicsomi gyümölcs, hanem a legizetesebb, mellyet kevés ember van a ki nem szeret.“ „No uram, mond a paraszt, az én feleségem is csak ugy *Éva* módra készítette eddig a paradicsom-almát, de megmondom neki, hogy ezentul legalább ünnepe- és vasárnapokon *vegytanosan* csinálja a mártást.“

Nyilt tér.*)

Azon tisztelt urnak válaszul ki tizenkét előfizető nevében reklamál „*Ábránd és érzelem*“ című költeményeim ügyében.

Mindenekelőtt ki kell jelentenem, hogy én soha életemben „*Ábránd és érzelem*“ című költeményeket nem írtam, hanem irt *Csermelyi Sándor*, s az régen meg is jelent és a t. előfizetőknak szét is küldetett. Uraságod tehát azt sem tudta mire fizetett elő. A hozzám beérkezett előfizetőkről számolván szerzővel, átadám neki D. A. urhölgy ivjegyzékét is, csakhogy nem az ő nevére írva, miután a nevezett urhölgy levélben fölkért, hogy könyveit *Pálffy Zsigmond* ur neve alatt küldjük el. E név van tehát *Csermelyi* jegyzésében, hová ő, mint utóbbi tudósításából kitünik, a könyveket már el is küldte. Tessék tehát a könyvek iránt *Pálffy Zsigmond* urat megkeresni, mert nekem kötelességem, *Csermelyi* szavait elhinni.

Egyébiránt *Csermelyi Sándor* lakik: Bécsben, hg. *Batthyányi* palotában (belváros, uri-utca) s megkapja leveleit de *Rivo Sándor* név alatt. — *Csobaj*, maj. 21.

Balogh Zoltán.

*) E rovatban közölt cikkekért csupán a sajtóhatóság irányában vállal felelőséget a Szerk.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naplár	Gör.-orosz naplár	Nap-		Izraelit. naplár	Hold-			
			kelet	nyug.		kelet	nyug.		
Majus — Junius			Majus		Igar R.				
29 Vasárnap	B 5 Maximin	B 5 Rogat	17 D 4	Adr.	4 11	7 44	25	2 2	4 44
30 Hétfő	Keresztjárom napok	Izsák	18 Theodotus		4 10	7 45	26	2 24	6 5
31 Kedd		Petronill	19 Patric.		4 9	7 46	27	2 55	7 26
1 Szerda		Fortunat	20 Cont.		4 9	7 47	28 Bjt Sa.	3 34	8 44
2 Csütörtök	Aldozó cs.	Pázmán	21 Ald. csöt		4 9	7 47	29 (mu h.)	4 30	9 46
3 Péntek	Kornél	Kornél	22 Basiliscus		4 8	7 48	1 Sivan	5 41	10 33
4 Szomb.	Ulrich. Quir.	Berta	23 Mihály p.		4 8	7 49	2 S. 6 P.	7 4	11 10

Holdnegyed: ● Ujhold 1-én 8 óra 26 perczkor reggel.

TARTALOM.

Gróf Gyulai Ferencz (arczkép). — Távolbol. Kovács Gyula. — Buda ostroma s bevétele 1541. (folyt. IV.) Pauler Gyula. — Sternberg (képpel). — Pápa hajdan és jelenleg (4 képpel) Bosznay Viktor. — László Károly levelei Amerikából IV. — Az északi fény. — *Tárbáz*: Kakas Márton a műtárlatban. — Nyelvtani észrevétel a „Záp-tengerhez.“ *Edvi Illés Pál*. — Irodalom és művészet. Közintézetek, egyletek. Mi ujság? Levelezés. Egyveleg. Tények, adomák, gondolatok. Színházi napló. Szerkesztői mondanivaló. Nyilt tér. Heti naptár.

— A *Politikai Ujdonságok* 21. számának főtartalma: A harcztérről. — Egész Európa harcra készül. — A francia hajóhad Velence előtt. — Oroszország magatartása. — Heti krónika. — *Tarza*: Yidéki közlemények: Kun-Sz.-Miklós, Tapoleza stb. Rendes rovatok.

Előfizetési felhívás

VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK

két havi, azaz: majus—juniusi s nyolczhavi, azaz: majus—decemberi folyamára.

Előfizetési feltételek:

(VASÁRNAPI UJSÁG a POLITIKAI UJDONSÁGOKKAL együtt.)

Két hónapra (majus—juniusra) 1 ft. 50 kr. ujpénz.
Nyolcz hónapra (majus—decemberre) 6 „ — „ „

Külön előfizetés a Politikai Ujdonságokra:

Majus—december 3 ft. ujpénz.

☞ Minden tíz előfizetett példányra egy tiszteletpéldány. — A pénzes-levelek bérmentes küldése kéretik.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala
(Pest, egyetem-utca 4. szám.)

Felelős szerkesztő: **Pákh Albert** (lak. uri-utca 12. sz.)